

| สารบัญ

- 4** คำนิยม
- 6** บทเริ่ม
- 9** บทนำ
- 16** **Policy Watch...** การติดตาม ‘ครบทุกมิติ’
- 22** กว่าจะเป็น **Policy Forum**
‘พื้นที่กลาง’ ถกแถลง ติดตาม สื่อสารนโยบาย
ที่ ‘ทุกคนเข้าถึงได้’
- 32** 3 กรณีศึกษา
ภัยพิบัติ / ชาติพันธุ์ / การตายดี
‘พลังสื่อสาธารณะ สู่การเปลี่ยนแปลง’
- 46** ความท้าทายและอนาคต **Policy Watch:**
โจทย์ที่ยังต้องไปต่อ
- 49** บทส่งท้าย

คำนิยม

ดร.นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์
ประธานกรรมการนโยบาย

Policy Watch

มุ่งสู่ผู้นำด้านการสื่อสารนโยบายสาธารณะ

ในโลกที่ข้อมูลข่าวสารอยู่แค่เพียงปลายนิ้ว และผู้คนสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างไร้ข้อจำกัด เสรีภาพในการสื่อสารและข่าวสารที่ไหลบ่าท่วมท้นนี้ จะนำไปสู่การแก้ปัญหา หากไม่มีการแปลงแห่งความทุกข์ ความอัดอั้นหรือความสับสนหวังของผู้คนไปสู่นโยบายสาธารณะ ด้วยการสื่อสารที่เชื่อมทุกขั้วสาธารณะเข้ากับข้อมูล ข้อเท็จจริง และความรู้ เพื่อช่วยวิพากษ์ ตรวจสอบ และชี้ทางออกเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

การสื่อสารเชิงนโยบายที่มีคุณภาพเปิดกว้างและสร้างการมีส่วนร่วม จึงกลายเป็นกลไกสำคัญของสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ เพราะไม่เพียงช่วยให้ประชาชน ‘รู้เท่าทันนโยบาย’ แต่ยังทำให้ผู้กำหนดนโยบาย ‘รู้ถึงความต้องการของประชาชน’ — เป็นการสื่อสารสองทางที่ก่อรูปการตัดสินใจร่วมกันบนฐานข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ และคุณค่าทางสังคมที่หลากหลาย

Policy Watch เป็นแพลตฟอร์มการสื่อสารนโยบายสาธารณะที่ ส.ส.ท. หรือไทยพีบีเอสริเริ่มขึ้นมาเพื่อติดตามประเด็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ และมุ่งสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ สะท้อนความจำเป็น ความต้องการและความทุกข์ของ คนตัวเล็กตัวน้อยในสังคม โดยการสร้างพื้นที่เพื่อรับฟังความเห็นในประเด็นสำคัญ จัดการข้อมูลเพื่อการสื่อสาร

ที่เข้าใจง่าย ผลิตสื่อและสารคดีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมเชิงนโยบายในประเด็นสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คน

ในกระบวนการนี้ การสื่อสารเชิงนโยบายไม่ได้เป็นเพียง ‘การรายงาน’ แต่เป็น ‘การสร้างพื้นที่แห่งการฟัง’ ที่ทุกเสียงในสังคมมีคุณค่า มีสิทธิ์ถูกได้ยิน และมีพลังในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ด้วยความเข้าใจในความหลากหลายทางสังคม

ในระดับยุทธศาสตร์ ไทยพีบีเอสในฐานะสื่อสาธารณะมิได้หยุดเพียงการทำหน้าที่เป็น ‘สื่อเพื่อสังคม’ แต่มุ่งพัฒนาไปสู่การเป็น ‘ผู้นำด้านการสื่อสารนโยบายสาธารณะ’ ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล ด้วยมาตรฐานการสื่อสารที่ยึดหลักความจริง ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างระบบนิเวศสื่อที่ประชาชนทุกกลุ่มในสังคมสามารถร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะได้อย่างมีความหมาย

รายงาน ‘Policy Watch Report’ ฉบับนี้จึงมีใช้เพียงบทเรียนของการดำเนินงาน แต่เป็นหลักฐานของการสร้างสรรค์และแสวงหาโอกาสที่จะสื่อสารนโยบายด้วยความเข้าใจในชีวิตของผู้คน และสร้างพลังของสาธารณะให้เข้มแข็งขึ้น ผ่านพลังของข้อมูล เสียงสะท้อนและความร่วมแรงร่วมใจจากทุกภาคส่วน

คำนิยม

วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์
ผู้อำนวยการ

ก้าวต่อไปของไทยพีบีเอส และ Policy Watch

Policy Watch ถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2566 โดยไทยพีบีเอสร่วมกับเครือข่ายพันธมิตรได้พัฒนาแพลตฟอร์ม **Policy Watch** ขึ้นมา มีความมุ่งหมายเป็นสื่อกลางเพื่อร่วมสร้างนโยบายสาธารณะที่ดีที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และเป็นเครื่องมือตรวจสอบนโยบายสาธารณะของประเทศที่เชื่อมโยงกับประชาชน และสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนสังคมไปด้วยกัน

สองปีที่ผ่านมา **Policy Watch** จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของไทยพีบีเอสในการยกระดับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการนโยบายสาธารณะ โดยผ่านบทวิเคราะห์ บทความเห็น การสัมภาษณ์ และการสำรวจความคิดเห็น โดยนำเสนอผ่านสื่อในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ของไทยพีบีเอส ผ่านรายการข่าวทั้งในทีวีและสื่อออนไลน์ รวมถึงโซเชียลมีเดียของไทยพีบีเอส

บทบาทของไทยพีบีเอสต่อนโยบายสาธารณะจึงมีความสำคัญมาก และสามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงนโยบายสำคัญ จากการเสนอข่าวของไทยพีบีเอสอย่างต่อเนื่อง อาทิ เมื่อรัฐสภาผ่าน พ.ร.บ. กฎหมายชาติพันธุ์ ซึ่งถือว่า **Policy Watch** ประสบความสำเร็จในการเป็นอาวุธลับประการหนึ่งของสื่อสาธารณะ เพื่อผลักดันนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ก้าวต่อไปของไทยพีบีเอสจะเพิ่มพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะมากขึ้น ทุกแพลตฟอร์ม เปลี่ยนจากการสื่อสารแบบทางเดียวมาเป็นการสื่อสารแบบสองทางเพื่อให้ประชาชนได้เสนอความคิดเห็น คอยจับตาและตรวจสอบนโยบายสาธารณะอย่างเข้มข้น โดย **Policy Watch** จะทำหน้าที่เกาะติดและจับตานโยบายสาธารณะ โดยเน้นเครื่องมือด้านการสื่อสารสามประการ คือ Tracking Monitor และ Article

ในยุคสมัยที่เทคโนโลยีทำให้ผู้คนทั่วโลกสามารถเชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็ว ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารและนโยบายสาธารณะกำลังมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ในฐานะรากฐานของสังคมยุคใหม่ ดังนั้นไทยพีบีเอสสื่อสารสาธารณะจึงมีบทบาทเพื่อช่วยขับเคลื่อนให้นโยบายสาธารณะสามารถบรรลุเป้าหมายในการสร้างสังคมที่ดีขึ้น ด้วยหลักการสำคัญคือ ความคิดเห็นของประชาชนคือปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญของการกำหนดนโยบายสาธารณะ

บทเริ่ม

ณาทยา แววีระคุปต์

ผู้อำนวยการศูนย์สื่อสารวาระทางสังคมและนโยบายสาธารณะ

‘สะพานเชื่อม’ ประชาชนกับนโยบายสาธารณะ

1

นักข่าวภาคสนามที่ทำงานมานาน มักจะมีคำพูดติดตลก แต่หัวเราะไม่ออกว่า ชววันนี้แค่เปลี่ยนวัน เดือน ปี ก็เกือบจะใช้ชวเดิมได้ เพราะปัญหาและเหตุการณ์ที่กลายเป็นชววันนี้ เกิดซ้ำซาก วนเวียน และแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลง

หลายชว ชวบ้านเป็นเพียงตัวละครที่เปลี่ยนหน้า แต่โครงสร้างของเรื่องยังคงเดิมไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจนแร้นแค้น เด็กขาดโอกาสการศึกษา ภัยพิบัติ ชวบ้านถูกจับดำเนินคดีเพราะปัญหาป่าไม้ที่ตื้นการชุมนุมประท้วงโครงการพัฒนา และความขัดแย้งทางการเมือง

แม้มีข้อเสนอบอกผ่านสื่อมวลชน แต่เมื่อเวลาผ่านไป ปัญหาและเหตุการณ์เดิมก็วนกลับมาเป็นชวราวกับไม่เคยได้รับการแก้ไขปัญหา แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้เพิกเฉย แต่เพราะการแก้ปัญหาแบบ ‘รายการณี’ เปรียบเสมือนการจัดการเพียงยอดภูเขาน้ำแข็ง ในขณะที่รากฐานปัญหาเชิงโครงสร้างซึ่งซ่อนอยู่ใต้น้ำแข็ง ยังคงผลิตปัญหาใหม่ๆ ออกมาไม่รู้จบ

ด้วยเหตุนี้ ไทยพีบีเอสจึงให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามใหม่ เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับแนวทางแก้ไข ปัญหาในระดับโครงสร้าง และคำตอบที่ได้มาจากหลากหลายมุมมอง มักจะมีความเห็นที่แตกต่าง หลายกรณีมีความขัดแย้ง ทำให้เดินต่อไม่ได้ การสื่อสารด้วยข้อมูลที่ดี คือคุณภาพสำคัญที่จะช่วยลดข้อถกเถียงและสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ การทำงานแบบการสื่อข่าวเชิงแก้ปัญหา (Solutions Journalism) และการสื่อข่าวเชิงข้อมูล (Data Journalism) จึงถูกนำมาเป็นแกนหลักของ ทีมสื่อสารวาระทางสังคมและนโยบายสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ

ทว่าพื้นที่ของการสื่อสารแบบเดิม ก็ไม่เพียงพอต่อการนำเสนอและจัดระเบียบข้อมูลที่ซับซ้อนของประเด็นนโยบายสาธารณะให้เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย การออกแบบพื้นที่การสื่อสารนโยบายสาธารณะรูปแบบใหม่ จึงเป็นความจำเป็นสำหรับโจทย์และปัญหาของประเทศไทยที่มีความซับซ้อนเช่นนี้

2

การเลือกตั้งทั่วไปปีพ.ศ. 2566 คือหมุดหมายสำคัญที่อำนาจการตัดสินใจและทิศทางประเทศกลับมาอยู่ในมือประชาชนอีกครั้ง หลังจากเกือบทศวรรษที่ประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศต้องชะงักงัน การเลือกตั้งในวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 จึงมีความหมายมากกว่าการเลือกตัวแทน แต่คือการเลือกอนาคตของประเทศที่จะไม่กลับสู่วังวนเดิมอีก

นอกเหนือจากเกมการเมืองที่แข่งขันวัดผลแพ้ชนะและสูตรจับข้อเสียข้างมากเพื่อจัดตั้งรัฐบาลสังคมในเวลานั้นตื่นตัวกับการถกเถียงเรื่อง ‘นโยบาย’ อย่างกว้างขวาง เครือข่ายภาคประชาสังคมจัดเวทีนำเสนอแนะนโยบาย ถามและฟังวิสัยทัศน์ของพรรคการเมือง พรรคการเมืองต่างนำเสนอแนะนโยบายที่หลากหลาย เพื่อแลกคะแนนเสียงก้าวเข้าสู่สภา

ท่ามกลางบรรยากาศนั้น มีคำถามสำคัญที่ก้องกังวานอย่างแผ่วเบาว่า ‘คำมั่นสัญญา’ เหล่านี้จะเป็นจริงได้หรือไม่ และเราจะมีวิธีติดตามตรวจสอบผลลัพธ์ในระยะยาวหลังการจับข้อจัดตั้งรัฐบาลได้อย่างไร?

ในช่วงเวลาดังกล่าวไทยพีบีเอสไม่เพียงรายงานและวิเคราะห์การขับเคลื่อนทางการเมือง แต่ได้ริเริ่มโครงการ ‘Post-Election’ พร้อมๆ กับการฟังเสียงของประชาชน ไทยพีบีเอสได้รวบรวมและถามหาภาพอนาคตที่คนไทยต้องการวิเคราะห์และตรวจสอบนโยบายหาเสียง (Policy Fact Checking) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนรู้เท่าทันการเมือง และมุ่งมั่นทำหน้าที่สื่อสารสาธารณะที่พัฒนาระบบนิเวศของการสื่อสารเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยของประเทศ

เมื่อการจัดตั้งรัฐบาลแล้วเสร็จ นายกรัฐมนตรีคนใหม่แถลงนโยบายบริหารประเทศ ไทยพีบีเอสได้เปิดตัว ‘Policy Watch’ แพลตฟอร์มใหม่ที่ทำหน้าที่จัดระเบียบข้อมูล ติดตามความคืบหน้า และรายงานความเคลื่อนไหวของนโยบายสาธารณะ รวมถึงพื้นที่การมีส่วนร่วม **Policy Forum** นับเป็นนวัตกรรมการสื่อสารที่ช่วยย่อโลกของนโยบายสาธารณะอันซับซ้อนให้ดูง่ายเป็นระบบ และใกล้ชิดประชาชนยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนที่ประชาชนที่ผลักดันนโยบายและประชาชนที่ติดตามข่าวสารข้อมูล

3

ความสำเร็จของ **Policy Watch** มิได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่มาจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลากหลายสาขา ทั้งนิเทศศาสตร์ รัฐศาสตร์ กระบวนการนโยบายสาธารณะ เทคโนโลยีดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) ที่ระดมสรรพกำลังเพื่อยกระดับการสื่อสารประชาธิปไตย จนได้รับการยอมรับว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่มีส่วนเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของนโยบายสาธารณะ ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้มากขึ้น

ตลอดระยะเวลาเกือบ 2 ปี หากย้อนกลับไปในวันที่ **Policy Watch** ยังเป็นเพียงภาพร่างบนกระดาษที่เต็มไปด้วยรอยขีดฆ่าและข้อถกเถียง รศ.วิลาสินี พิพิธกุล (ผู้อำนวยการ ส.ส.ท. ในขณะนั้น) คือผู้นำที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ระดมความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ ทำทนายให้คิดนอกกรอบ สนับสนุนทรัพยากรขององค์กรฯ รวมถึงบุคลากรข้ามฝ่ายให้ทำงานร่วมกัน พร้อมให้คำแนะนำในฐานะนักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารนโยบายสาธารณะ

จนกระทั่งจากภาพร่างบนกระดาษในวันนั้น ได้กลายมาเป็นแพลตฟอร์มที่ขับเคลื่อนด้วยพลังข้อมูลในวันนี้ และยังคงได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากคณะกรรมการนโยบายและทีมบริหาร ส.ส.ท. ชุดใหม่ที่เข้ารับหน้าที่เมื่อกลางปี พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นช่วงเวลาครบ 2 ปี **Policy Watch** ด้วยความเชื่อมั่นว่า **Policy Watch** คือ ‘สะพาน’ เชื่อมระหว่างประชาชนกับนโยบายสาธารณะ จากที่เคยเป็นเรื่องไกลตัวและเข้าถึงยาก ให้เป็นเรื่องที่ใกล้และง่ายขึ้น

เรื่องราวในหน้าถัดไป จะอธิบายและแสดงให้เห็นว่า **Policy Watch** ได้ทำอะไรไปบ้าง หลังจากเริ่มต้นมาเป็นเวลา 2 ปี อย่างน้อยที่สุดก็เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาการทำหน้าที่นักวิชาชีพด้านการสื่อสารนโยบายสาธารณะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทนำ

สื่อสารสาธารณะกับประชาธิปไตย

ในสังคมประชาธิปไตยยุคใหม่ สื่อมวลชนไม่ใช่เพียงเครื่องมือรายงานข้อเท็จจริงหรือเผยแพร่ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็น ‘พื้นที่สาธารณะ’ ที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบอำนาจรัฐ การมีสื่อที่อิสระ โปร่งใส และทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงถือเป็นเสาหลักของประชาธิปไตย

ประเทศไทยเผชิญความท้าทายด้านการสื่อสารนโยบายมาอย่างยาวนาน ช่องทางอย่างเป็นทางการที่รัฐบาลใช้สื่อสารกับประชาชนยังมีข้อจำกัด ขณะที่ความไว้วางใจของสังคมต่อสถาบันการเมืองยังคงเปราะบาง หลายครั้งนโยบายของรัฐไม่ถูกอธิบายอย่างครบถ้วน หรือประชาชนไม่สามารถติดตามความคืบหน้าได้อย่างโปร่งใส ช่องว่างดังกล่าวส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจ ความไม่พอใจ และบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง

ในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยได้เริ่มต้นก้าวสำคัญ ด้วยการจัดตั้งองค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) หรือ ไทยพีบีเอส (Thai PBS) ในฐานะสื่อสาธารณะ (Public Broadcasting

Service) แห่งแรกของประเทศไทยพีบีเอสถูกออกแบบให้แตกต่างจากทั้งสื่อรัฐและสื่อเชิงพาณิชย์ โดยยึดหลักอิสระจากการเมืองและธุรกิจ ให้ความสำคัญกับการศึกษา วัฒนธรรม ความหลากหลาย และผลประโยชน์สาธารณะ

สิ่งที่ทำให้ไทยพีบีเอสมีความพิเศษ คือการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของสาธารณะอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการที่ทำหน้าที่กำกับตรวจสอบเชิงสาธารณะ และเครือข่ายนักข่าวพลเมืองที่เปิดโอกาสให้คนธรรมดาส่งเสียงของตนเอง ทั้งหมดนี้เป็นรากฐานสำคัญที่ต่อมาได้พัฒนาเป็นนวัตกรรมใหม่ในชื่อว่า **Policy Watch**

จากจุดกำเนิดของ **Policy Watch**...

บริบททางการเมืองหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถือเป็นหมุดหมายสำคัญของสังคมไทย เพราะประชาชนจำนวนมากคาดหวังว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นของการฟื้นฟูประชาธิปไตยและการปฏิรูปนโยบาย หลังจากประเทศเผชิญการปกครองโดยทหารและความขัดแย้งทางการเมืองที่ยืดเยื้อมาหลายสิบปี การเลือกตั้งครั้งนั้นถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความหวังใหม่

อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ทางการเมืองในอดีตทำให้สังคมตระหนักว่า คำมั่นสัญญาเชิงนโยบายที่ถูกประกาศในช่วงหาเสียง มักไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติจริง หรือถูกบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ดั้งเดิม ปัญหาของ ‘ช่องว่างระหว่างคำสัญญากับการปฏิบัติ’ ยังคงฝังรากลึก และกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความไว้วางใจในระบบการเมือง

ไทยพีบีเอสจึงมองเห็นว่าการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวไม่อาจเติมเต็มประชาธิปไตยได้ จำเป็นต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และเปิดพื้นที่ให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ความคิดนี้นำไปสู่การพัฒนา **Policy Watch** ซึ่งต่อยอดจากประสบการณ์การทำงานเชิงรุกในการสร้างการมีส่วนร่วมในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 เช่น

- Hack Thailand 2575: กิจกรรม Hackathon ที่เชิญชวนเยาวชนและประชาชนมาออกแบบข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อจินตนาการอนาคตประเทศไทย
- Post-Election Scenario Dialogues: เวทีสนทนาที่เปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนหลังการเลือกตั้ง เพื่อสะท้อนความต้องการและข้อกังวลด้านนโยบายที่แท้จริง

ประสบการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมี ศักยภาพและความพร้อมในการเสนอแนวทางแก้ปัญหา สังคม แต่สิ่งที่ขาดคือ ‘ช่องทางเชื่อมต่อ’ เข้ากับผู้กำหนด นโยบาย Policy Watch จึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่

นั้น โดยยกระดับสื่อจากการเป็นผู้เล่าเรื่อง ไปสู่การเป็น ‘แพลตฟอร์มการสื่อสารนโยบายสาธารณะ’ ที่ติดตาม ตรวจสอบนโยบาย และสร้างพื้นที่สนทนาอย่างเป็นระบบ

สู่ภารกิจและบทบาทของการสื่อสารนโยบาย

จากบทเรียนเหล่านี้ Policy Watch จึงได้พัฒนาเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญ 3 ด้านที่เสริมกันและกัน ได้แก่

1. การติดตามนโยบาย (Policy Tracking System)

ระบบติดตามนี้ครอบคลุมหลากหลายประเด็น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา เกษตร สิ่งแวดล้อม และสังคม โดยใช้กรอบการติดตามนโยบายสาธารณะ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. เริ่มต้น 2. วางแผน 3. ตัดสินใจ 4. ดำเนินการ และ 5. ประเมินผล ทำให้ประชาชนสามารถติดตามความ คืบหน้าของนโยบายได้อย่างเข้าใจง่ายและโปร่งใส

2. บทวิเคราะห์นโยบาย (Policy Articles)

Policy Watch ผลิตเนื้อหาหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ข่าวเชิงนโยบาย บทวิเคราะห์เชิงลึก บทบรรณาธิการ ไปจนถึงคอลัมน์จากผู้เชี่ยวชาญ เป้าหมายคือการ ทำให้ประเด็นที่ซับซ้อนกลายเป็นเรื่องเข้าใจง่าย พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือใหม่ เช่น Policy Analysis Canvas ที่ ช่วยให้คนทั่วไปหรือองค์กรต่างๆ สามารถวิเคราะห์ นโยบายได้ด้วยตนเอง

แดชบอร์ดสรุปความคืบหน้าการติดตามนโยบายในเว็บไซต์ ณ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2568

3. เวทีปรึกษาหารือเชิงนโยบาย (Policy Forum)

เวทีปรึกษาหารือเชิงนโยบาย คือ พื้นที่ที่เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และประชาชน มาร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยน และเสนอแนะเชิงนโยบายบนฐานของข้อมูลและประสบการณ์ จุดเด่นของเวทีคือการออกแบบให้เป็นการสนทนาแบบมีส่วนร่วม ตั้งต้นจากความรู้และงานวิจัย รวมถึงร่วมสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่เห็นร่วมกันได้

การทำงานทั้งสามมิตินี้ ทำให้ **Policy Watch** ไม่ใช่เพียง 'สื่อ' แต่เป็นทั้งแหล่งข้อมูลนโยบาย และพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้สังคมไทยได้เรียนรู้ ถกเถียง และร่วมกันสร้างนโยบายที่ดีกว่า

ตลอดสองปีแรกของการดำเนินงาน Policy Watch ได้สร้างผลผลิตของการสื่อสารนโยบายที่จับต้องได้ เช่น

- บทความมากกว่า 900 ชิ้น ครอบคลุมทั้งข่าวและบทวิเคราะห์
- ติดตามนโยบายกว่า 50 เรื่อง ครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา สุขภาพ และสังคม
- จัดเวที Policy Forum กว่า 50 ครั้ง ที่รวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วน
- มีผู้เข้าถึงมากกว่า 2 ล้านครั้ง ภายในปีแรก แสดงให้เห็นถึงความต้องการพื้นที่เช่นนี้ในสังคมไทย

นอกจากนี้ ยังมีผลลัพธ์เชิงคุณภาพที่เกิดขึ้นจากการร่วมผลักดันและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะต่างๆ เช่น นโยบายส่งเสริมกลุ่มคนชาติพันธุ์ นโยบายการจัดการน้ำ และนโยบายตายดี ดังที่จะเห็นได้ในบทต่อไป

สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า Policy Watch ไม่เพียงแต่ผลิตและเผยแพร่ข้อมูล แต่ยังสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบและการเรียนรู้นโยบายร่วมกันในสังคมไทย

Policy Watch ในฐานะนวัตกรรมสื่อสารสาธารณะ

Policy Watch ดำเนินงานด้วยบทบาทเชิงนวัตกรรมที่ผสมผสานทั้งบทบาททางตรงและบทบาททางอ้อมของสื่อในกระบวนการนโยบาย ทำให้มีตำแหน่งเฉพาะตัวในพื้นที่ที่เชื่อมระหว่างสื่อกับนโยบายสาธารณะ

ในด้านหนึ่ง Policy Watch ทำหน้าที่เป็นกลไกเฝ้าระวังตามข้อที่สื่อถึงการติดตามและตรวจสอบความคืบหน้าของนโยบายอย่างเป็นระบบ อีกด้านหนึ่ง Policy Watch เปิดพื้นที่ให้สาธารณะได้ร่วมอภิปรายและมีส่วนร่วมในเชิงนโยบาย

บทบาททางตรงนี้ทำให้ Policy Watch เป็นเหมือน ‘สื่อกลาง’ (Mediating) ระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับประชาชน ลดช่องว่างการสื่อสารและสร้าง

ความโปร่งใส โดยใช้เครื่องมือการสื่อสารหลากหลายรูปแบบและการรายงานความก้าวหน้าของนโยบายอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน เวทีปรึกษาหารือเชิงนโยบายได้ขยายบทบาทนี้ไปสู่การเป็นเวทีสนทนาเชิงลึก ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายตั้งแต่ภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญ ภาคประชาสังคม ไปจนถึงประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนและร่วมกันออกแบบข้อเสนอเชิงนโยบายได้จริง แตกต่างจากการสื่อสารแบบทางเดียวของสื่อดั้งเดิม

ในขณะเดียวกัน Policy Watch ก็มีบทบาททางอ้อมผ่านการทำให้นโยบายสาธารณะ ‘กลายเป็นสื่อ’ (Mediatizing) หรือถูกสื่อความโดยอาศัยบทความ

ใน ‘นวัตกรรม **Policy Watch** สร้างพลังพลเมืองยุคดิจิทัล แก้ปัญหา ‘คนจนเมือง’ ระบุว่าจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ คำสำคัญ (Keyword) พบว่าในช่วง พ.ศ. 2562–2567 ศูนย์สื่อสารวาระฯ ได้ผลิตชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับ ‘นโยบาย’ 6,000 กว่าชิ้น, ‘ประชาชน’ ประมาณ 5,000 ชิ้น, ‘รัฐบาล’ กว่า 4,000 ชิ้น และ ‘ข้อเสนอ’ ประมาณ 5,600 ชิ้น

เชิงนโยบายที่ช่วยสร้างเรื่องเล่า กรอบคิด ความหมาย และบริบทในการตีความ ซึ่งมีผลต่อทั้งประชาชนและ ผู้กำหนดนโยบาย ในการรับรู้และเข้าร่วมการถกเถียง เชิงนโยบาย

สิ่งสำคัญคือ **Policy Watch** ไม่ได้อยู่ในกรอบ ของสื่อรูปแบบเดิม ไม่ใช่แค่สำนักข่าวที่ทำหน้าที่ รายงานแบบทางเดียว และไม่ใช่องค์กรรณรงค์เชิง นโยบาย แต่เป็นแพลตฟอร์มสาธารณะรูปแบบใหม่ที่ ขับเคลื่อนด้วยการสื่อสาร ทำหน้าที่ให้ข้อมูล ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสนับสนุน ‘กระบวนการ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)’ การออกแบบเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า สื่อสามารถพัฒนาไปสู่การมีบทบาทสร้างสรรค์ในการ ทำให้กระบวนการนโยบายสาธารณะเป็นประชาธิปไตย มากขึ้น

หากเปรียบเทียบให้เห็นภาพ บทบาทของ **Policy Watch** สามารถอธิบายได้ผ่านการเปรียบเทียบระหว่าง ‘กระจก’ และ ‘ตะเกียง’ กระจก หมายถึง การรายงาน ข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา หนักแน่น และมีหลักการ ให้สาธารณชนเห็นสิ่งที่เกิดขึ้น ตะเกียง หมายถึง การ ส่องสว่าง เปิดทางเลือกใหม่ๆ และร่วมเสนอให้สังคมเห็น อนาคตที่ดีกว่า

Policy Watch ไม่ได้เลือกอย่างใด อย่างหนึ่ง แต่ทำหน้าที่ทั้งสอง อย่างควบคู่กัน กล่าวคือเป็นสื่อที่ กังสะกอนสิ่งที่เกิดขึ้นในโลก นโยบายสาธารณะอย่างต่อเนื่อง และช่วยออกแบบพื้นที่สนทนา เพื่อหาทางออกเชิงนโยบายให้ กับสังคม

อีกนวัตกรรมสำคัญ คือ การใช้ ‘Transmedia Communication หรือการสื่อสารแบบข้ามสื่อ’

Policy Watch ไม่ได้ทำงานแค่บนเว็บไซต์ แต่เชื่อมโยงเข้ากับโทรทัศน์ โซเชียลมีเดีย และเวทีสาธารณะ เนื้อหาเดียวกันถูกนำเสนอในหลายรูปแบบ ตั้งแต่บทความ อินโฟกราฟิก วิดีโอ ไปจนถึงเวทีสด ทำให้ประชาชนเข้าถึงได้หลายช่องทาง และมีส่วนร่วมในระดับที่ต่างกัน

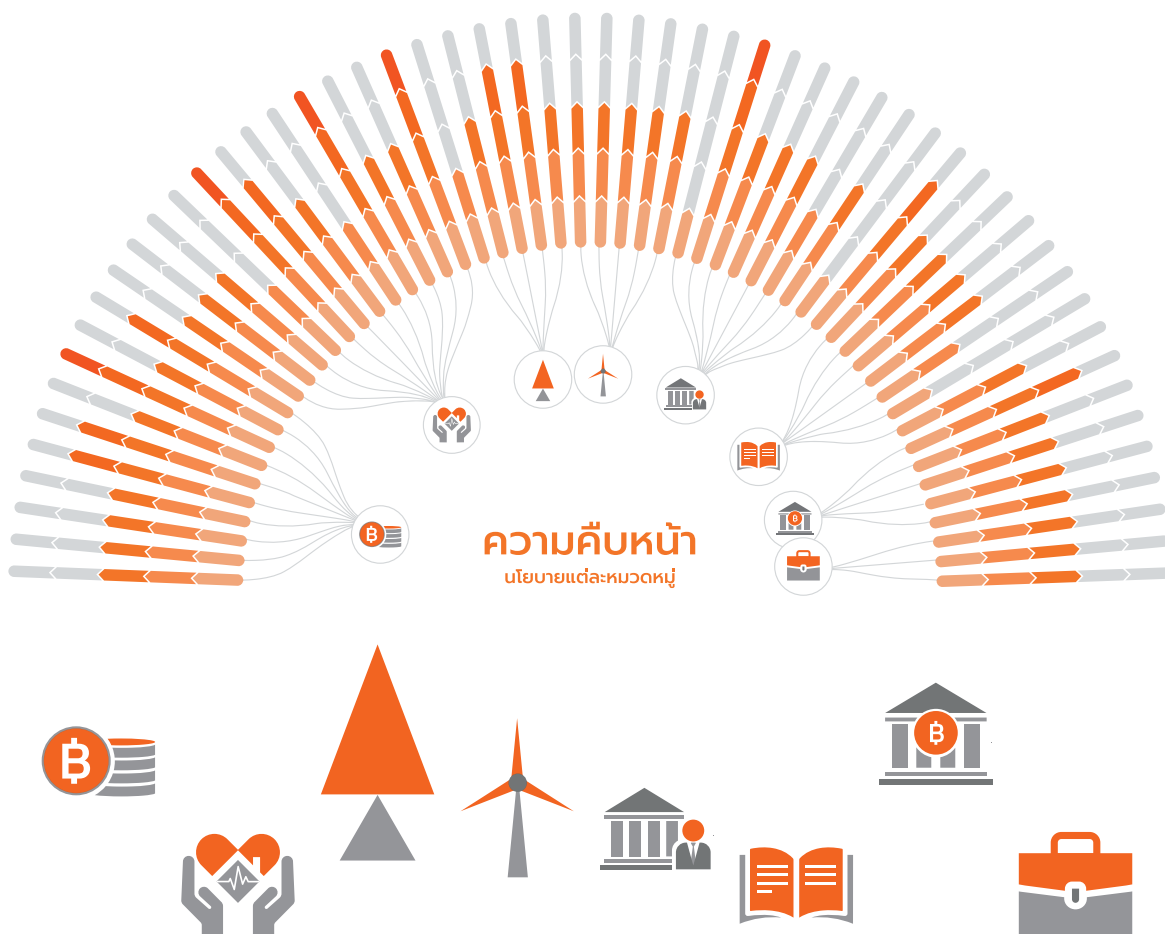
ด้วยเหตุนี้ **Policy Watch** จึงไม่ใช่แค่ ‘ข่าวนโยบาย’ แต่คือแพลตฟอร์มสาธารณะเพื่อการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมที่ผสมผสานพลังของสื่อ เทคโนโลยี และกระบวนการประชาธิปไตย

Policy Watch แสดงให้เห็นว่า สื่อสาธารณะสามารถทำได้มากกว่าการรายงานข้อเท็จจริง แต่ยังสามารถเป็น

สามารถเป็น ‘เครื่องมือประชาธิปไตย’ ที่ทำให้ ‘นโยบายกลายเป็นเรื่องสาธารณะ’ ของทุกคน

จุดแข็งของ **Policy Watch** คือการทำให้ข้อมูลนโยบายซึ่งซับซ้อน ถูกย่อยและเปิดเผยอย่างโปร่งใส พร้อมทั้งสร้างพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายยังคงอยู่ที่การทำให้ข้อเสนอและเสียงของประชาชนถูกเชื่อมโยงเข้ากับกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม

ท้ายที่สุด **Policy Watch** คือก้าวสำคัญของสื่อสาธารณะไทย ที่พิสูจน์ว่าสื่อไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ ‘เล่าเรื่อง’ แต่ยังสามารถสร้างพื้นที่ประชาธิปไตยที่โปร่งใสมีส่วนร่วม และยั่งยืน

Policy Watch...

การติดตาม 'ครบทุกมิติ'

Policy Watch คือแพลตฟอร์มสาธารณะที่รวบรวมและแสดงสถานะความคืบหน้าของนโยบายสาธารณะ เพื่อช่วยให้ประชาชนติดตามความคืบหน้าของนโยบายสาธารณะ จำนวน 56 นโยบายอย่างเป็นระบบ โดยนโยบายเหล่านี้มีความหลากหลายและสำคัญแตกต่างกันไปตามลักษณะ ผลกระทบ ขอบเขต และผู้ริเริ่มดำเนินการ เราได้แบ่งนโยบายทั้งหมดออกเป็น 8 กลุ่มใหญ่ เพื่อให้ง่ายต่อการติดตามและตรวจสอบในทุกมิติ

ท่ามกลาง ‘ทะเลแห่งนโยบาย’ เรามุ่งติดตามนโยบายที่กระทบประชาชน

แม้การระบุว่ามีนโยบายใดคือ ‘นโยบายสาธารณะ’ จะไม่ใช่เรื่องยาก แต่ความท้าทายของเราคือ การตัดสินใจเลือกนโยบายที่ควรติดตามอย่างใกล้ชิด ท่ามกลางนโยบายจำนวนมากมหาศาลที่เปรียบเสมือน ‘ทะเลแห่งนโยบาย’

ช่วงเริ่มต้นเราติดตามเฉพาะ ‘นโยบายของรัฐบาล’ โดยการแบ่งเป็นหมวด ประกอบด้วย เศรษฐกิจ, สังคม คุณภาพชีวิต, การเกษตร, สิ่งแวดล้อม, บริหารงานรัฐ, การศึกษา, การเงินการคลัง, การค้าการลงทุน ต่อมาเราเลือกกรม ‘ข้อเสนอจากภาคประชาสังคม’ ไว้ในแพลตฟอร์มนี้ด้วย เนื่องจากเรามองเห็นความสำคัญของนโยบายบางด้านที่หายไปจากนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็น

ทางเลือกที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างที่นโยบายของรัฐบาลอาจมองข้ามไป เพื่อให้แน่ใจว่าทุกมิติของสังคมถูกนำมาพิจารณา ปัจจุบันมีการติดตามนโยบาย 56 นโยบาย ทั้งนโยบายจากภาครัฐและนโยบายที่เสนอโดยภาคประชาสังคม

Policy Watch มีเกณฑ์และเงื่อนไขในการเลือกติดตามนโยบายอย่างชัดเจน โดยนอกจากจะติดตามจากแผนงานและเป้าหมายของนโยบาย เรายังมองอีกด้านหนึ่งของนโยบาย คือ ‘ผลกระทบ’ ที่อาจจะเกิดขึ้น หรือมองจาก ‘เป้าหมาย’ ของนโยบายรัฐบาล แล้วย้อนกลับไปดูที่แผนงานของนโยบายนั้นๆ ว่าสอดคล้องกันหรือไม่ โดยมีหลักการสำคัญในการติดตามนโยบาย ดังนี้

- **ผลกระทบกับประชาชน** เป็นเกณฑ์อันดับแรกในการคัดเลือกติดตามนโยบายทั้งจากภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม โดยพิจารณาว่านโยบายนั้นมุ่งเป้าไปที่คนกลุ่มใดในสังคม เช่น นโยบายแก้ปัญหาความยากจนหรือที่อยู่อาศัยเราจะพิจารณาว่ากลุ่มคนเหล่านั้นจำเป็นต้องมีนโยบายเฉพาะหรือไม่ หรือนโยบายบางอย่างเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่ได้เปรียบในสังคมมากเกินไปหรือไม่
- **การใช้ทรัพยากรสาธารณะ** พิจารณาการใช้ทรัพยากรของสังคมในแต่ละนโยบายอย่างละเอียด เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ งบประมาณแผ่นดิน หรือตัวบทกฎหมาย เพราะทรัพยากรของสังคมมีทั้ง ‘ให้คุณและให้โทษ’ ต่อคนในสังคม หากมีการกระจายทรัพยากรหรือเอื้อประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม

ถึงแม้ว่าการเลือกและติดตามนโยบายเช่นนี้อาจทำให้คนบางกลุ่ม โดยเฉพาะนักการเมืองรู้สึกว่าเป็น ‘ไม่เป็นธรรม’ เนื่องจากถูกวิพากษ์วิจารณ์นโยบายก่อนที่จะมีการดำเนินการใดๆ แต่ด้วยความไม่สมบูรณ์ของระบอบ

ประชาธิปไตยไทย ทำให้ **Policy Watch** ต้อง ‘เฝ้า’ หรือ ‘สงสัยไว้ก่อน’ เสมอ เพื่อร่วมผลักดันให้เกิดนโยบายที่ดีต่อประชาชนและประเทศ

Policy Tracking เครื่องมือติดตามความคืบหน้าแบบเห็นภาพชัดทุกมิติ

หัวใจสำคัญของแพลตฟอร์ม **Policy Watch** คือการติดตามนโยบายสาธารณะ (Policy Tracking) ซึ่งมีความแตกต่างจากการนำเสนอข่าวสารทั่วไปของสำนักข่าวหรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่ความต่อเนื่องและเครื่องมือเฉพาะ

ในการติดตามนโยบาย โดยติดตามทั้งนโยบายของรัฐบาล นโยบายของหน่วยงานภาครัฐ และข้อเสนอเชิงนโยบายจากภาคประชาสังคม

เราติดตามนโยบายสาธารณะอย่างไร?

การติดตามนโยบายของ **Policy Watch** มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ 1. การติดตาม (Tracking) 2. ข่าวนโยบาย และ 3. บทวิเคราะห์

1. การติดตาม (Tracking)

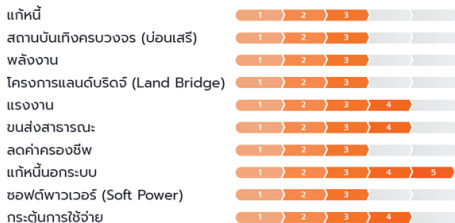
ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักที่ทำให้เห็นภาพรวมของนโยบายนั้นๆ ได้ง่าย ชัดเจน และครบถ้วน

- ‘ลำดับเหตุการณ์’ หรือ ‘ไทม์ไลน์’ แสดงลำดับเวลาและความเคลื่อนไหวสำคัญของนโยบายนั้นๆ พร้อมแนบข้อมูลอ้างอิงจากแหล่งข้อมูล เพื่อให้ผู้สนใจสามารถติดตามได้อย่างครบถ้วนตั้งแต่จุดเริ่มต้น
- ‘ความสำเร็จของนโยบาย’ มีการวัดผลความสำเร็จของแต่ละนโยบายจากเป้าหมายเริ่มต้น โดยใช้ดัชนีชี้วัดที่เราเห็นว่ามีความสำคัญ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่านโยบายนั้นๆ ทำสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่
- ‘สถานะของนโยบาย’ แสดงความคืบหน้าของนโยบาย ซึ่งแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ เริ่มนโยบาย วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน และประเมินผล โดยใช้ ‘เชดสี’ ที่จะ ‘เข้มขึ้น’ ตามลำดับขั้นของความสำเร็จของนโยบาย โดยใช้ ‘สีส้มอ่อน’ ในขั้นเริ่มนโยบาย และ ‘สีส้มเข้มสุด’ ในขั้นสุดท้ายคือ ‘ประเมินผล’

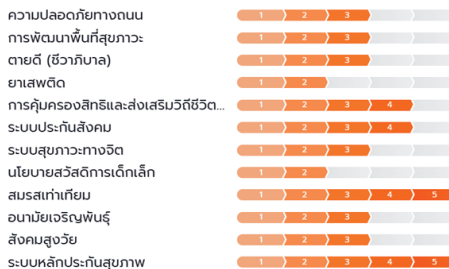
นโยบาย 8 หมวด

สถานะ: 1. เริ่มนโยบาย 2. วางแผน 3. ติดสินใจ 4. ดำเนินงาน 5. ประเมินผล

เศรษฐกิจ 10 นโยบาย

สังคม คุณภาพชีวิต 12 นโยบาย

รูปแบบหน้าจอการติดตามนโยบาย

2. ข่าวนโยบาย

นำเสนอข่าวสารและความเคลื่อนไหวในแต่ละนโยบายอย่างมี 'รายละเอียด' ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายสำหรับผู้่านทั่วไป อีกทั้งมีการนำเสนอในรูปแบบที่แตกต่างจากการนำเสนอ 'ข่าว' ทั่วไป

3. บทวิเคราะห์

นำเสนอข้อมูลและมุมมองที่ลึกซึ้งและเข้มข้นกว่า 'ข่าวนโยบาย' สำหรับผู้ที่ต้องการ 'ความลึก' ของข้อมูล ซึ่งมีหลายรูปแบบและหลายแหล่งที่มา ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อนำเสนอข้อมูลที่รอบด้านมากขึ้น

จากเครื่องมือการติดตามนโยบายนี้ ผู้อ่านสามารถใช้แพลตฟอร์ม Policy Watch ค้นหา 'สถานะของนโยบาย' ที่สนใจได้ เช่น นโยบายแก้หนี้ในระบบ พบว่ามีการดำเนินการแล้วและอยู่ในขั้นตอนการ 'ประเมินผล' ส่วนนโยบายค่าแรงขั้นต่ำอยู่ในขั้นตอน 'ดำเนินการ' รวมทั้งมีข่าวนโยบายและบทวิเคราะห์ให้อ่านเพื่อทำความเข้าใจอย่างรอบด้านและทันเหตุการณ์

ฝ่ากำแพงนโยบาย: การเข้าถึงข้อมูล ความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม

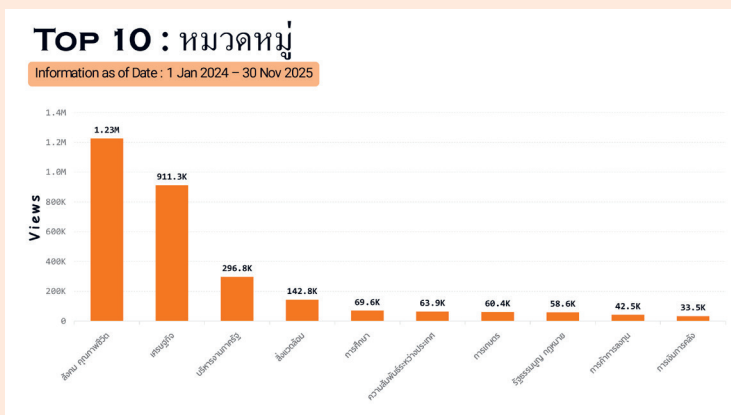
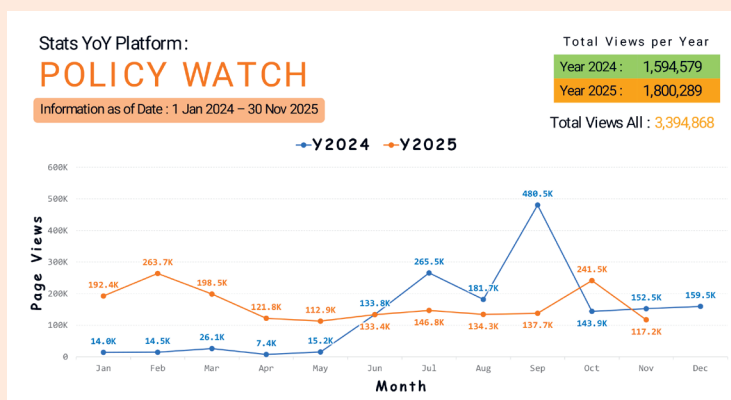
ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารล้นเกินและทุกคนสามารถผลิตข้อมูลได้ง่ายเพียง ‘ปลายนิ้ว’ ทำให้เส้นแบ่งระหว่าง ‘ชาวจริง-ชาวปลอม’ เลือนราง ในขณะเดียวกัน ข้อมูลบางอย่างก็ยากต่อการเข้าถึง และบางข้อมูลก็ ‘ถูกสร้าง

อย่างจงใจ’ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับ ‘อำนาจ’ และ ‘ธุรกิจการค้า’ Policy Watch จึงเผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายสำคัญหลายประการ

- **การเข้าถึงข้อมูลที่จำกัด** การเข้าถึงข้อมูลเป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทยในปัจจุบัน แม้จะมีกฎหมายบังคับใช้เรื่องการเปิดเผยข้อมูล แต่เงื่อนไขและขั้นตอนกลับเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึง ทำให้การนำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วน
- **ความขัดแย้งที่ฝังลึก** ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย อาทิ การแย่งชิงทรัพยากร ความแตกต่างทางความคิด การกีดกันทางเพศ หรือเชื้อชาติ เป็นต้น หากนโยบายนั้นมี ‘ความขัดแย้งรุนแรง’ การนำเสนอข้อมูลหรือเหตุผลเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมจะทำได้ยากมาก เพราะข้อมูลจะถูกบิดเบือนได้ง่าย
- **ช่องว่างของการมีส่วนร่วม** ความซับซ้อนของสังคมที่เพิ่มขึ้น ทำให้การแก้ไขและติดตามปัญหาต้องอาศัย ‘ความร่วมมือร่วมใจ’ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ‘ทุกภาคส่วน’ Policy Watch จึงคาดหวังการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งในการนำเสนอนโยบายที่เหมาะสมและการร่วมพัฒนา ‘แพลตฟอร์ม’ ที่จะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ
- **การพัฒนาแพลตฟอร์ม** การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลนับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งในการพัฒนาแพลตฟอร์มให้ทันต่อสถานการณ์ รวมถึงการเตรียมทรัพยากรและการยกระดับความรู้ความสามารถของทีมงานให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

ผลตอบรับและการเข้าถึงแพลตฟอร์ม Policy Watch

แพลตฟอร์ม Policy Watch เปิดให้บริการครั้งแรกเมื่อ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2566 นับตั้งแต่เปิดตัวแพลตฟอร์มได้รับความสนใจจากผู้อ่านเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ใช้งาน (user) เฉลี่ยประมาณวันละ 3,500-5,000 ราย และมีจำนวนเพจวิว (page views) ที่เปิดอ่านเฉลี่ยประมาณ 5,000 หน้าต่อวัน โดยในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนเพจวิวที่มีการเปิดอ่านกว่า 1.5 ล้านเพจวิว และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีว่าคนไทยต้องการเครื่องมือตรวจสอบนโยบาย

ผู้อ่านเข้าถึงข้อมูลผ่านหลายช่องทาง โดยบางส่วนเข้ามาดูที่ ‘หน้านโยบาย’ หรือดูจากหมวดนโยบายโดยตรง แต่ส่วนใหญ่เข้ามาจากการค้นหาผ่าน ‘search engine’ เพื่ออ่าน ‘บทความ’ โดยตรง

สำหรับเนื้อหาที่ผู้อ่านให้ความสนใจมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นเรื่อง ‘ใกล้ตัว’ และเป็นนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรง ดังจะเห็นได้จากกลุ่ม ‘สังคม คุณภาพชีวิต’ ที่ได้รับความสนใจสูงสุด และบทความที่ได้รับความนิยมอย่างมาก คือบทความเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์จาก ‘ระบบประกันสังคม’ รวมถึงบทความเกี่ยวกับ ‘มาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ’

กว่าจะเป็น **Policy Forum**... 'พื้นที่กลาง' ในการถกแถลง ติดตาม สื่อสารนโยบายที่ 'ทุกคนเข้าถึงได้'

ภาพผู้คนหลายฝ่ายนั่งล้อมวงพูดคุยกัน ขณะที่มีคนจำนวนหนึ่งนั่งฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นรูปแบบที่ดูเรียบง่าย แต่ลึกซึ้งไปกลับเต็มไปด้วยรายละเอียดที่ต้องใช้เวลาในการประกอบสร้าง กว่าที่จะกลายเป็นวงสนทนาในแต่ละประเด็น ที่สุดท้ายปลายทางคือการนำไปสู่การหาคำตอบร่วมกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ

POLICY FORUM

เรากำลังพูดถึง **เวทีนโยบาย** หรือ **Policy Forum** หนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและติดตามนโยบายสาธารณะของ **Policy Watch** ที่ช่วยขยับบทบาทของสื่อสาธารณะ จากการเป็น ‘ผู้สื่อสาร’ มาเป็น ‘ผู้สร้างพื้นที่ที่ถกแถลงในระบบประชาธิปไตย’ ด้วยการเปิด ‘พื้นที่ส่วนร่วม’ (Public Space) เพื่อให้ผู้คนในภาคส่วน

ต่างๆ ได้มาร่วมพูดคุย สะท้อนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในมิติต่างๆ รวมถึงประเด็นในกระแสที่เชื่อมโยงกับนโยบายสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบในการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างและนโยบาย

Policy Forum...เปิดกว้าง มีส่วนร่วมหลากหลาย มีข้อเสนอเชิงนโยบายบนฐานข้อมูล

การคิดและจัด Policy Forum แต่ละครั้ง จะตั้ง
โจทย์จากประเด็นที่เป็นกระแสความสนใจ ปรากฏการณ์
หรือทิศทางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงปัญหา
ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ จนถูกวิพากษ์และตั้งคำถามถึงทางออก
ซึ่งประเด็นเหล่านี้สามารถแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นได้
ด้วยนโยบายสาธารณะ ทั้งยังตั้งประเด็นจากนโยบาย
รวมถึงโครงการพัฒนาขนาดใหญ่จากภาคการเมืองที่ส่ง
ผลกระทบทั้งในเชิงบวกและลบต่อสังคมในวงกว้าง เพื่อ
เปิดพื้นที่ส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม และสื่อสาร
ทำความเข้าใจ

POLICY FORUM
ครั้งที่ 12

**2 ทศวรรษ
ชายแดนใต้...
สันติภาพที่ยังไปไม่ถึง**

วันศุกร์ที่ 7 มิถุนายน 2567
เวลา 10.00 - 12.00 น.
ณ Convention Hall 2 Thai PBS

ผู้ร่วมเสวนา | Thai PBS - The Active

ดำเนินรายการ

สมนึก สอนดี
นักวิจัยอาวุโส สถาบัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ประพนธ์ ฉัตรมงคล
นักวิจัยอาวุโส สถาบัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

พณพิศภรณ์ ไร่เงิน
นักวิจัยอาวุโส สถาบัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

อภิชาติ อภิวัฒน์
นักวิจัยอาวุโส สถาบัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ณัฏฐา นวรัตน์
นักวิจัยอาวุโส สถาบัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

สมชัย นนทะ
นักวิจัยอาวุโส สถาบัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

แสง เว็บบ์
นักวิจัยอาวุโส สถาบัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ณัฏฐา นวรัตน์
นักวิจัยอาวุโส สถาบัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

Policy Forum พื้นที่เมืองหลังภัยพิบัติ City Recovery Stronger Chiang Rai

Policy Forum มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

- **เปิดกว้างทางประเด็น** ที่ทันเหตุการณ์ สัมพันธ์กับปัญหานโยบายในกระแสตอบ
โจทย์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสามารถสะท้อนปัญหาและความกังวล
ของประชาชนได้ทันเวลา
- **เปิดกว้างทางความร่วมมือ** ร่วมจัดเวทีกับองค์กรภาคีเครือข่าย เพื่อความน่าเชื่อถือ
และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และให้ความสำคัญกับความหลากหลายของ ‘ผู้มี
ส่วนได้ส่วนเสีย’ (Stakeholder) ตั้งแต่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ, ภาคประชาสังคม,
ภาคเอกชน, ภาควิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ, ภาครัฐ (ผู้มีอำนาจตัดสินใจ), รวมถึง
หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง
- **สนทนابนฐานข้อมูลและความรู้** ไม่ใช่การโต้เถียง แต่เป็นการถกแถลง แลกเปลี่ยน
จะตั้งต้นจากชุดข้อมูล ความรู้ งานวิจัย หรือองค์ความรู้ที่ผ่านการตกผลึกมาจาก
ประสบการณ์ของชุมชนและพื้นที่
- **จัดโครงสร้างการสนทนา** ให้ความสำคัญกับการเรียบเรียงและจัดลำดับประเด็น
การพูดคุยกับผู้ร่วมสนทนาทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอ แนวทางร่วมในการ
ผลักดันหรือแก้ไขปัญหา
- **มีข้อเสนอเชิงนโยบาย** การถกแถลง แลกเปลี่ยน นำไปสู่การรวบรวม กลั่นกรอง
ข้อเสนอแนะ ร่วมกันเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย รวมถึงการขยาย ขวนคิดต่อ
ไปสู่การขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม

16 ประเด็น เชิงโครงสร้าง 52 เวที POLICY FORUM

ธันวาคม พ.ศ. 2566–ธันวาคม พ.ศ. 2568

ณ ธันวาคม พ.ศ.2568 Policy Forum จัดเวที
สนทนาไปแล้ว 52 ครั้ง ครอบคลุมประเด็นเชิงโครงสร้าง
ของประเทศ 16 ประเด็น และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่
หลากหลาย

- ภาควิชาการ 101 คน 31.5%
- ภาคประชาสังคม 83 คน 25.9%
- ภาครัฐ 81 คน 25.2%
- ภาคการเมือง 36 คน 11.2%
- ภาคเอกชน 20 คน 6.2%

3. สันติภาพชายแดนใต้ (4 ครั้ง)

- * ติดตามสถานการณ์ 2 ทศวรรษ
- * ขยับกรอบแก้ปัญหาในมิติวัฒนธรรม (คุณค่า
อัตลักษณ์)
- * ทบทวนบทบาทประชาชนในสมการสันติภาพ
- * สังคมไทยกับการขับเคลื่อนสันติภาพในเวทีโลก

1. การจัดการภัยพิบัติ (11 ครั้ง)

- * ทบทวนนโยบายจัดการน้ำ
- * พื้นฟูเชิงรยะหลังภัยพิบัติ
- * เตรียมพร้อมภาคีจัดการภัยพิบัติ
- * ทบทวน 20 ปีสึนามิ
- * ติดตาม กลไก การจัดโครงสร้าง การแก้ปัญหาฝุ่น
- * ติดตามกฎหมายอากาศสะอาด
- * การถอดสมการภัยพิบัติของไทยและการรับมือ
ในยุคโลกกรวน
- * นโยบายภัยพิบัติสุดขีด

2. ประชาธิปไตยถกแถลง (10 ครั้ง)

- * ติดตาม/ยกระดับกลไกประชาธิปไตย ผ่าน
สถานการณ์เลือก สว. และเลือกตั้ง อบจ. เพื่อ
ความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหาร
งบประมาณท้องถิ่น
- * ออกแบบ ‘สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ของ
ประชาชน’
- * การออกแบบกระบวนการ การมีส่วนร่วมใน
Mega Project

4. เมืองสุขภาวะ (3 ครั้ง)

- * นโยบายสร้างสรรค์เมือง ‘ขยับท้องถิ่น ขยาย
เมืองสุขภาวะ’
- * ‘นโยบายเกาะ by เกาะ’ เพื่อความยั่งยืน
- * ขับเคลื่อนภูเก็ตสู่เมืองสุขภาวะ

5. กฎหมายชาติพันธุ์-ทุนทางวัฒนธรรม (3 ครั้ง)

- * ติดตามความคืบหน้ากฎหมายชาติพันธุ์
- * เชื่อมโยงอัตลักษณ์/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ‘ทุนทางวัฒนธรรม’ รองรับนโยบายซอฟต์แวร์

6. ความยากจน-ความเหลื่อมล้ำ (3 ครั้ง)

- * ขยายผลจาก ‘สารคดีคนจนเมือง’ ค้นหาเส้นทางหลุดพ้นจากความเหลื่อมล้ำ สู่ข้อเสนอ ‘Policy & Action แก่ให้ได้’ ให้ทันความจน
- * ฉีกพินัยกรรมความจน

7. สาธารณสุข (3 ครั้ง)

- * ติดตามนโยบายสาธารณสุข
- * วิฤตบัตรทอง ไปต่อหรือปรับเปลี่ยน
- * แนวทางเดินหน้าระบบหลักประกันสุขภาพ

8. นโยบายตายดี (2 ครั้ง)

- * ติดตามนโยบายชีวาภิบาลครบ 1 ปี
- * ระดมข้อเสนอให้คนกรุงเข้าถึงการดูแลแบบประคับประคองจนวาระสุดท้าย

9. สุขภาวะทางจิต (2 ครั้ง)

- * สร้าง ‘ระบบนิเวศสุขภาพจิต’
- * ผลักดันข้อเสนอ ‘ทวงคืนสมาธิ แก่ปมคุกคามสุขภาพทางจิต’ ในยุคดิจิทัล

10. สังคมสูงวัย (2 ครั้ง)

- * ทบทวนนโยบายการออมให้พอไม่ต้องรอเกษียณ
- * ชีวิตไม่เกษียณ นโยบายส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ

11. สวัสดิการสังคม (2 ครั้ง)

- * ติดตามสวัสดิการเด็กเล็ก
- * ค้นหาแบบสวัสดิการที่ทำให้คนไทยเท่าเทียม

12. การศึกษา (3 ครั้ง)

- * ขับเคลื่อนการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา โดย ‘คืนครูให้ห้องเรียน’
- * ปรับหลักสูตรให้ ‘วิชาชีวิต เทียบหน่วยกิตได้’
- * ขับเคลื่อนเรื่องทุนมนุษย์ ‘Learn Next Sustainable Phuket สร้างคน พัฒนาเมือง’

13. ความหลากหลายทางเพศ (1 ครั้ง)

- * ต่อยอดกฎหมายสมรสเท่าเทียมไปสู่การ ‘ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีรุ้ง’

14. หนี้เกษตรกร (1 ครั้ง)

- * ติดตามนโยบายพักหนี้เกษตรกร

15. พลังงานสะอาด (1 ครั้ง)

- * หาข้อเสนอปลดล็อกนโยบายพลังงานสะอาด

16. ลดอุบัติเหตุทางถนน (1 ครั้ง)

- * ออกแบบข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดความสูญเสียบนเขตเมือง

เป้าหมายสำคัญ... เปลี่ยน ‘ความเห็น’ เป็น ‘ฉันทมติ’ และ ‘การขับเคลื่อน’

ปลายทางของการเปิดพื้นที่ถกแถลงผ่าน **Policy Forum** ทุกครั้งคือการมุ่งไปสู่เป้าหมายที่หลากหลายมิติ ดังนี้

- **เปิดพื้นที่ให้กับมุมมองและความคิดที่แตกต่างหลากหลาย** เพื่อให้เกิดการนำเสนอข้อมูล รับฟังความเห็นที่แตกต่าง และหาข้อสรุปหรือ ‘ฉันทมติ’ ในเชิงนโยบาย
- **ระดมความคิดเห็น เพื่อพัฒนากลไกการจัดการและข้อเสนอเชิงนโยบาย** ตัวอย่างชัดเจนคือการทำงานเรื่อง การจัดการและรับมือภัยพิบัติ ในปี พ.ศ. 2567 ที่เริ่มจากเวทีนโยบาย ‘City Recovery Stronger Chiang Rai เริ่มต้นใหม่เพื่อเชียงรายเข้มแข็งกว่าเดิม’ ที่จัดขึ้นหลังเกิดวิกฤติน้ำท่วม ดินสไลด์ และโคลนพัดถล่มหลายพื้นที่ในจังหวัดเชียงราย ต่อด้วยการระดมความคิดจากผู้ประสบภัยและภาคีเครือข่ายกว่า 50 องค์กร พัฒนาเป็นชุดข้อเสนอแนะนโยบายถึงรัฐบาล และจากการจัดเวทีนโยบายต่อเนื่องทั้งในภาคเหนือและใต้ นำไปสู่การรวบรวมเป็น ‘ข้อเสนอเชิงนโยบาย การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อจัดการภัยพิบัติโดยมีชุมชนและท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง’ ซึ่งเป็นข้อเสนอระดับประเทศผ่านกลไกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2567 ที่ยื่นถึงคณะรัฐมนตรีในที่สุด
- **เปิดพื้นที่ให้กับการติดตามความคืบหน้าและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ** เช่น การติดตามความคืบหน้าของร่างกฎหมายอากาศสะอาด และกฎหมายชาติพันธุ์ ที่เริ่มจากการเปิดพื้นที่เพื่อสะท้อนและติดตามสถานการณ์ปัญหา ก่อนจะยกระดับพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาในสภา และยังคงมีการติดตามความคืบหน้าระหว่างกระบวนการอย่างต่อเนื่องด้วย
- **สร้างการเรียนรู้ร่วมกันทางสังคม** ผ่านกระบวนการ workshop หรือ focus group เพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยน ให้ความคิดเห็นระหว่างผู้มีส่วนได้เสียหรือกลุ่มผู้ปฏิบัติ ก่อนนำเสนอข้อสรุปร่วมกันหาทางขับเคลื่อนและไปต่อของนโยบาย เช่น การจัดการน้ำรับมือโลกผันผวน หรือหนึ่งปีนโยบายชีวภิบาล ความท้าทายสู่ ‘สิทธิการตายดี’ ที่มีการจัดทำกระบวนการ โดยชวนผู้มีส่วนได้เสียกับนโยบายมาร่วม เพื่อทำความเข้าใจให้เห็น พร้อมกันพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้วย

หลากหลายเสียงสะท้อน ความสำคัญของ Policy Forum

คำบอกเล่าจากผู้ที่ใช้พื้นที่ถกแถลง Policy Forum เป็นเครื่องยืนยันว่าการมีพื้นที่ให้หลายภาคส่วนได้
พูดคุย นำไปสู่การค้นพบข้อเสนอและแนวทางร่วมในเชิงนโยบายที่ทุกคนยอมรับ

“ภาคประชาชนขาดช่องทางติดต่อ
โดยตรงกับผู้กำหนดนโยบาย แต่
Policy Forum ทำให้เราเชื่อมโยง
ถึงกันได้ เป็นโอกาสสำคัญในการ
ผลักดันวาระอย่างเป็นรูปธรรม...”

● เอกภพ สิทธิวรรณธนะ
นักจัดการความรู้กลุ่ม Peaceful Death

“Policy Forum เป็น **นวัตกรรม**
ทางสังคม ของการกำนโยบาย
แบบเปิด (Open Policy-Making)
ที่ทำให้ **เจ้าของในพื้นที่** เช่น
ชุมชนท้องถิ่นและชาติพันธุ์สามารถ
ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายที่
สอดคล้องกับความต้องการจริง
ของตน”

● ผศ. ดร.สุวิชน พัฒนาไพรวัลย์
อาจารย์ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

“Policy Forum เปิดโอกาสให้เสียง
จากพื้นที่กลั่นกรองเป็น **นโยบาย**
จากฐานราก (Bottom-Up)
ซึ่ง **การสั่งการจากบนลงล่าง**
(Top-Down) มักไม่สอดคล้องกับ
บริบทชุมชนอย่างแท้จริง”

● ผศ. ดร.เพ็ญ สุขมาก
ผู้อำนวยการสถาบันนโยบายสาธารณะ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

“Policy Forum เป็นส่วนสำคัญ
ของการสร้างวาระทางสังคม
สร้างการรับรู้ให้ผู้คนได้เห็นปัญหา
ผลักดันให้เกิดเป็นนโยบายของ
สังคม และนโยบายสาธารณะของ
รัฐ...”

● รศ. ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง
สมาชิกวุฒิสภา

“Policy Forum ไม่เพียงแต่ทำให้ข้อมูลของแต่ละฝ่ายไหลมาเจอกัน ยังทำให้
เห็นทัศนคติ ข้อจำกัด และจุดร่วมการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทางลัดสู่การ
ขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดขึ้นจริงและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”

● ผศ.ไพสิฐ พาณิชนกุล
ผู้อำนวยการศูนย์วิชาการเพื่อขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษอากาศ

การจัดการความท้าทาย: สื่อสารความ ‘เยอะ ยาก ยุ่ง’ ความคาดหวังที่แตกต่างและสมดุลของการมีส่วนร่วม

ตลอดสองปีในการจัดทำ Policy Forum ที่ทำงานกับประเด็นและผู้คนหลากหลายภาคส่วน เฝ้าดูความท้าทายหลายด้าน ดังนี้

- การสื่อสาร การแปลงข้อมูลเชิงวิชาการ สถิติ และงานวิจัยที่ ‘เยอะ ยาก และยุ่ง’ มาย่อย เรียบเรียง และสื่อสารให้ กระชับ ชัดเจน และเข้าใจง่าย ในระดับบุคคลทั่วไป เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและสื่อสารเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ
- การบริหารจัดการความคาดหวัง ทุกภาคส่วนที่เข้าร่วมมีสถานะ บทบาท และความคาดหวังแตกต่างกัน โจทย์ยากคือการบริหารจัดการความคาดหวัง เพื่อนำไปสู่ฉันทมติและความรู้สึกร่วมในการคิดและขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกัน
- สัดส่วนการเข้าร่วมที่สมดุล ที่ผ่านมาพบผู้เข้าร่วมจาก ภาคเอกชน, หน่วยงานภาครัฐ, และภาคการเมืองที่มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายน้อยกว่าครึ่ง (36, 81, 20 คน ตามลำดับ) เมื่อเทียบกับภาควิชาการ (101 คน) และภาคประชาสังคม (83 คน) โจทย์ท้าทายคือ ทำอย่างไรให้ตัวแทนกลุ่มเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วม และใช้ประโยชน์จากข้อเสนอเชิงนโยบายได้มากขึ้น

ท่ามกลางความท้าทายเหล่านี้ และคำถามต่อบทบาทของสื่อสาธารณะว่าจะทำหน้าที่เป็นเพียงกระจกสะท้อนและสื่อสาร หรือจะร่วมขับเคลื่อนประเด็นเชิงนโยบาย เราจะยังคงเดินหน้าเปิดพื้นที่สร้างส่วนร่วมและสื่อสารประเด็นเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นว่าหากสิ่งที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณะและประชาชน นั้นเป็นคำตอบที่สะท้อนผ่านผลลัพธ์และความหมายของการทำหน้าที่สื่อสาธารณะได้อย่างดีที่สุด

3 กรณีศึกษา

ภัยพิบัติ / ชาติพันธุ์ / การตายดี 'พลังสื่อสารสาธารณะ สู่การเปลี่ยนแปลง'

ศูนย์สื่อสารวาระทางสังคมและนโยบายสาธารณะ ผู้ดำเนินการ **Policy Watch** ก่อตั้งขึ้นโดยมีภารกิจหลักคือ เป็น 'ตัวกลาง' เชื่อมต่อหรือเติมเต็มช่องว่างเชิงนโยบายระหว่างประชาชนและภาครัฐ เพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลรอบด้านและสะท้อนเสียงของประชาชนอย่างแท้จริง

บทความชิ้นนี้จะพาผู้อ่านย้อนกลับไปดูที่มา พัฒนาการ กระบวนการ และผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงในการทำงานสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนนโยบายตั้งแต่จุดเริ่มต้น เปลี่ยนจากข่าว 'สถานการณ์' สู่การยกระดับให้เป็นวาระสาธารณะและนโยบาย จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงกฎหมายและสังคมผ่านประเด็น ภัยพิบัติ (การจัดการน้ำ) ชาติพันธุ์ และการตายดี ซึ่งเป็น 3 ประเด็นที่ทีมงานเห็นร่วมกันว่า แสดงถึงการเป็น 'ซิกเนเจอร์' การเสนอข่าวของศูนย์สื่อสารวาระฯ อย่างแท้จริง

กรณีศึกษาที่ 1

ภัยพิบัติ (การจัดการน้ำ) จากรายงานข่าวสู่สังคม ‘รู้ รับ ปรับตัว’

กำเนิดจากวิกฤติ การสะสมต้นทุน และความรุ้งเชิงลึก

จุดเริ่มต้นและต้นทุนของประเด็นภัยพิบัติคือการทำข้าวสาลีในภาคใต้ (ปี พ.ศ. 2547) และมหาอุทกภัยภาคกลาง (ปี พ.ศ. 2554) สองเหตุการณ์ครั้งประวัติศาสตร์นี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวความเสียหายที่นักข่าวต้องลงพื้นที่ ‘รายงานสด’ ตามปกติ แต่ยังเป็นโอกาสให้ทีมข่าวสะสมแหล่งข่าวที่เป็นนักวิชาการและเครือข่ายทางสังคมหลายกลุ่ม ซึ่งต่อมากลายเป็นต้นทุนด้านเครือข่ายคนทำงานด้านภัยพิบัติทั่วประเทศที่แข็งแกร่ง

การทำข่าวภัยพิบัติถึงจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญเมื่อมีการจัดตั้ง ‘ศูนย์สื่อสารวาระทางสังคมและนโยบายสาธารณะ’ ในปี พ.ศ. 2562 และการทำงานร่วมกับนักวิชาการชุดวิจัย ‘เจ้าพระยาเดลต้า’ เกี่ยวกับการวางแผนนโยบายและแนวทางการจัดการน้ำและที่ดินในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยาสำหรับอนาคต (20 ปีข้างหน้า) ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในปี พ.ศ. 2563 การผสมผสานกับงานวิจัยเชิงกลยุทธ์นี้ทำให้การสื่อสารนโยบายภัยพิบัติชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น ยกกระตือรือร้นจากการเป็นผู้เฝ้าระวัง (watchdog) สู่การเป็นผู้ร่วมออกแบบนโยบาย

จาก ‘เจ้าพระยาเดลต้า’ สู่นวัตกรรมเชิงนโยบาย... ต้นแบบการจัดการน้ำเชิงพื้นที่

โครงการวิจัย ‘เจ้าพระยาเดลต้า’ ทำให้ทีมข่าวเห็นภาพความซับซ้อนของปัญหาการจัดการน้ำ และ ‘ช่องว่าง’ ในระบบการจัดการน้ำที่ต้องการการมีส่วนร่วม ‘เติมเต็ม’ จากหน่วยงานด้านน้ำที่เกี่ยวข้องที่มีกว่า 32 หน่วยงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ทุกภาคส่วน การสื่อสารเชิงนโยบายของศูนย์สื่อสารวาระฯ ได้ทำหน้าที่เชื่อมต่อและเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ทั้งช่องว่างด้านการสื่อสารและด้านข้อมูล ในบทบาทผู้สร้าง ‘พื้นที่กลาง’ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขับเคลื่อนนโยบาย

“ก่อนหน้านี้ประเด็นภัยพิบัติด้านน้ำเป็นวาระของไทยพีบีเอส และเป็นประเด็นที่เราทำงานต่อเนื่องมาโดยตลอดตั้งแต่เกิดเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี

พ.ศ. 2554 ทั้งเกาะติดการรายงานข่าว วิเคราะห์สถานการณ์ด้วยข้อมูล มาจนถึงปัจจุบันปี พ.ศ. 2568 เราจึงเป็นสื่อมวลชนที่เกาะติดประเด็นนี้มาตลอด” นิตยา กิริติเสริมสิน นักข่าวด้านงานสื่อสารอากาศและภัยพิบัติกล่าว

ทั้งนี้ในฐานะที่ไทยพีบีเอสติดตามประเด็นนี้มาอย่างต่อเนื่องแบบเจาะลึกถึงช่องว่างของการจัดการ เมื่อกำเนิดศูนย์สื่อสารวาระฯ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการนำเสนอข่าวเพื่อขับเคลื่อนสังคมเชิงนโยบาย ทางทีมภัยพิบัติจึงต้องทำงานกับนักวิชาการเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินสถานการณ์เพื่อหาทางออกของสังคมร่วมกันที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ตรงจุด

“มีการใช้เวทีนโยบาย (Policy Forum) เป็นเครื่องมือนำหน่วยงานรัฐ นักวิชาการ และภาคประชาชนที่ไม่เคยได้พูดคุยกัน คนที่มีความคิดเห็นต่าง แต่มีเป้าหมายเดียวกันคือ ต้องการเห็นการบริหารจัดการน้ำของไทยเดินหน้าสู่ความยั่งยืนเป็นธรรม มารวมตัวหารือและร่วมกันหาทางออกจากการมีส่วนร่วมเป็นครั้งแรก จนเกิดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางแก้ปัญหา น้ำแล้งน้ำท่วมในระดับพื้นที่ ที่มีทั้งนวัตกรรม ทางออกทางรอด สู่การจัดการน้ำแบบรอบด้าน”

● นิตยา กิริติเสริมสิน
นักข่าวด้านงานสื่อสารอากาศและภัยพิบัติ

กรณีเจ้าพระยาเดลต้า ข้อเสนอเชิงพื้นที่จากเวทินโยบายถูกนำไปบรรจุเป็นนโยบายการจัดการน้ำระดับชาติ ซึ่งสามารถเรียกได้ว่าเป็น ‘นวัตกรรมเชิงนโยบาย’ ดังนี้

■ จากเวทินโยบายสู่นวัตกรรมเชิงนโยบาย

เวทินโยบายทำหน้าที่เป็น ‘ห้องทดลอง’ ที่รวบรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายจนเกิดเป็น ‘นวัตกรรมเชิงนโยบาย’ นั่นคือ ‘ตัวแบบการจัดการน้ำเชิงพื้นที่’ ซึ่งเป็นการจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมให้เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น ตัวแบบนี้ได้มีการนำไปทดลองปฏิบัติที่จังหวัดน่าน กำแพงเพชร และขอนแก่น

■ จากนวัตกรรมเชิงนโยบายสู่นโยบายระดับชาติ

กระทรวงมหาดไทยนำ ‘ต้นแบบการจัดการน้ำ’ ไปบรรจุไว้ในนโยบายอย่างเป็นทางการ มีการจัดพิมพ์หนังสือเป็นรูปเล่มเพื่อเผยแพร่ โดยช่วงเริ่มต้นดำเนินการ 10 จังหวัด ปัจจุบันขยายผลการดำเนินงานไปกว่า 20 จังหวัดทั่วประเทศ สะท้อนถึงการนำผลผลิตจากสื่อสารสาธารณะไปเป็นพิมพ์เขียวนโยบายระดับชาติ

ตัวอย่างการสรุปข้อมูลและข้อเสนอแนะในเวทินโยบายผ่านวิชาวัด

จาก ‘ถ้ำหลวง’ ถึง ‘เชียงรายโมเดล’ ห้องทดลองภัยพิบัติที่มีชีวิต

เหตุการณ์ ‘ถ้ำหลวง’ ที่เด็กชาย 13 คนติดอยู่ในถ้ำ เป็นข่าวใหญ่ระดับโลกในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 เป็นจุดเริ่มต้นการทำงานขับเคลื่อนเชิงนโยบายการวางแผนรับมือภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ

“ภารกิจถ้ำหลวงบังคับให้เราต้องสร้างโมเดลการทำงาน ขึ้นใหม่ทั้งหมด จากเดิมที่เป็นเพียง ‘ผู้ส่งข่าว’ ที่รอ รายงานเหตุการณ์ กลายมาเป็นผู้ริเริ่มการทำงานเชิงรุก ที่มุ่งสร้างประเด็นและกระบวนการรับมือภัยพิบัติร่วมกับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ นี่คือการเปลี่ยนบทบาทอย่าง ลื่นเชิงไปสู่การเป็นผู้เชื่อมต่อเพื่อร่วมสร้างทางออก ไม่ใช่เพียงการรายงานข่าวอีกต่อไป”

● ธนพล เลิศธนาผล

Executive Producer ศูนย์สื่อวาระทางสังคมและนโยบายสาธารณะ

ต่อมา ทีมภัยพิบัติได้ทำสารคดีชุด ‘ถ้ำหลวง’ จำนวน 5 ตอน คือ ‘สูญ – หา – เจอ – รอด – พ้น’ (ออกอากาศ 14-18 มกราคม พ.ศ. 2562) ตอนสุดท้าย ‘พ้น – บทเรียนครั้งนี้จะเปลี่ยนความคิดคนไทยไปสู่ ทิศทางไหน’ ได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือการขับเคลื่อน วาระ นำเสนอบทเรียน นโยบาย กฎหมาย และการ เตรียมพร้อมในอนาคต ซึ่งมีประเด็นการจัดการน้ำ ‘เวียงหนองล่อง’ จังหวัดเชียงรายรวมอยู่ด้วย

นี่นับเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การวางแผน รับมือภัยพิบัติจังหวัดเชียงรายอย่างเป็นระบบและ บูรณาการ ในชื่อ ‘เชียงรายโมเดล’ ซึ่งเกิดจาก กระบวนการที่เชื่อมโยงภาคส่วนต่างๆ เข้ามาทำงาน ร่วมกันอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยมี Policy

Watch และ Policy Forum เป็น ผู้สร้าง ‘พื้นที่กลาง’ ให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาค ส่วนในระดับพื้นที่มาพบกัน เริ่มต้นจากเวทีนโยบาย ‘City Recovery Stronger Chiang Rai เริ่มต้นใหม่ เพื่อเชียงรายเข้มแข็งกว่าเดิม’ ที่จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2567 ภายหลังวิกฤติน้ำท่วม ดินสไลด์ และโคลน พัดถล่มหลายพื้นที่ ตามมาด้วยการจัดเวทีนโยบาย เกี่ยวกับภัยพิบัติในภาคใต้ นำมาสู่การจัดทำ ‘สมุด ปกแดง’ ข้อเสนอเชิงนโยบายการขับเคลื่อนนโยบาย สาธารณะที่จัดการภัยพิบัติโดยมีชุมชนและท้องถิ่น เป็นศูนย์กลาง ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องน้ำท่วม ดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก รวมถึงสึนามิ ซึ่งต่อมากลายเป็น ข้อเสนอระดับประเทศและยื่นถึงคณะรัฐมนตรีในที่สุด

ผลลัพธ์จาก ‘เชียงรายโมเดล’

■ เปลี่ยนเป็นนโยบายที่อยู่อาศัย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) นำข้อเสนอในเชียงรายโมเดลไปพัฒนาเป็นนโยบาย ‘บ้านมั่นคงรับมือภัยพิบัติสำหรับภาคเหนือ’ ที่ออกแบบที่อยู่อาศัยเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะสำหรับพื้นที่ภาคเหนือ

■ การขยายผลระดับภูมิภาค

องค์ความรู้จาก ‘เชียงรายโมเดล’ ถูกนำไปปรับใช้ในการรับมือภัยพิบัติในภาคอื่นๆ ด้วย เช่น การซ่อมรับภัยพิบัติกรณีน้ำท่วมภาคใต้ที่พัทลุงและพังงา

■ การตื่นตัวของภาคเอกชน

บริษัทเชียงรายพัฒนาเมือง (ธุรกิจเพื่อสังคม) ที่ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2565) และภาคเอกชนหลายองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ โดยเป็นเจ้าภาพจัดซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติถึง 3 ครั้ง รวมถึงขยายเครือข่ายไปยังธุรกิจอื่นๆ ในพื้นที่ โดยมีผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมรับเป็นเจ้าภาพจัดงานเวทีนโยบายแผนรับมือภัยพิบัติจังหวัดเชียงราย ถือเป็นโครงการที่ภาคเอกชนตื่นตัวและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

กรณีการจัดการน้ำแสดงให้เห็นได้ว่า สื่อไม่ได้จำกัดบทบาทอยู่แค่การรายงานข่าว แต่สามารถเป็น ‘ผู้เชื่อมประสาน’ หรือ ‘เติมเต็ม’ ช่องว่างการสื่อสารและช่องว่างของระบบ ระหว่างภาคส่วนต่างๆ โดยมีกุญแจสำคัญคือการสร้าง ‘พื้นที่กลาง’ ให้ทุกฝ่ายได้มาพบปะพูดคุยกัน เพื่อนำไปสู่การหาทางออกร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นผู้แปลผลงานวิจัยและความรู้ที่ซับซ้อนให้กลายเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติ ที่ชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ซึ่งคือการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการ ‘รู้ รับ ปรับตัว’ ภัยพิบัติอย่างแท้จริง

กรณีศึกษาที่ 2

กลุ่มชาติพันธุ์ ขับเคลื่อนเชิงนโยบาย สู่การรับรองกฎหมายคุ้มครองชาติพันธุ์

จากปากเสียงของคนเปราะบาง สู่การเน้นย้ำทุนวัฒนธรรม

งานสื่อสารประเด็นชาติพันธุ์มีรากฐานมาจากการทำข่าวตั้งแต่ยุคก่อตั้งองค์กรไทยพีบีเอส ในปี พ.ศ. 2551 โดยเริ่มจากการทำข่าวเพื่อเป็น ‘ปากเสียง’ ให้กลุ่มคนเปราะบาง เช่น ชาวเลบนเกาะลันตาที่ถูกรุกที่สุสาน หรือชาวเขากับปัญหาการทำมาหากินในเขตอุทยาน และสิทธิทางสัญชาติของคนไทยพลัดถิ่น ซึ่งกลายมาเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของการทำงานด้านชาติพันธุ์ในช่วงต่อมา

ในช่วงเริ่มต้น การสื่อสารประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์มุ่งเน้นการลอคคิต ด้วยการสร้างความเข้าใจและการยอมรับ โดยใช้กลยุทธ์การเปลี่ยนกรอบความคิดของสังคม จากการมองกลุ่มชาติพันธุ์ว่าเป็นเพียง ‘คนอ่อนแอ’ หรือ ‘กลุ่มเปราะบาง’ ที่รอรับการสงเคราะห์ ไปสู่การเน้นย้ำ ‘ต้นทุนวัฒนธรรม’ และ ‘ศักยภาพ/ความเข้มแข็ง’ ของพวกเขาแทน โดยสร้างเรื่องเล่าชุดใหม่บนข้อเท็จจริงต่อสังคม ซึ่งการ

เริ่มงานเชิงรุกชุดแรกที่ศูนย์สื่อสารวาระฯ เริ่มทำ คือ การนำเสนอกรณีความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถรับมือสถานการณ์โควิด-19 ในปี พ.ศ. 2563 ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองอยู่รอดแม้ต้องปิดชุมชน บนฐานการจัดการทรัพยากรและศักยภาพวิถีภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ และยังแบ่งปัน ข้าว ปลา อาหาร ให้กับชุมชนต่างๆ ที่ได้รับความเดือนร้อนในการเข้าถึงอาหารช่วงโควิด

ควบคู่ไปกับการสะท้อนข้อจำกัด อุปสรรคที่มาลดทอนความเข้มแข็งและทุนวิถีวัฒนธรรม เช่น ความไม่มั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัยจากนโยบายรัฐที่มากระทบสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติต่างๆ ตลอดจนการรื้อถอนอคติ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ทำลายป่า ทำลายทรัพยากร แต่ตรงข้ามพวกเขาคือตัวช่วยสำคัญของรัฐ ในการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ และเป็นหูเป็นตา เป็นตัวช่วยด้านความมั่นคงให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ

กลยุทธ์ ‘เกาะติด’ และ ‘ข่า่มือหนึ่ง’ ผลักดันกฎหมายในสภา

จุดเปลี่ยนสำคัญที่ประเด็นชาติพันธุ์ได้กลายเป็นงานสื่อสารนโยบายอย่างชัดเจน คือภายหลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เมื่อประเด็นนี้ถูกยกขึ้นมาเป็นนโยบายทางการเมืองของพรรคการเมืองส่วนหนึ่ง แต่ยังมีอีกหลายพรรคการเมืองที่ไม่ได้มีความชัดเจนต่อเรื่องนี้ ทีมข่าวจึงทำหน้าที่สื่อสาร โดยใช้กลยุทธ์นำเสนอข้อมูล เช่น จำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ในไทย การตั้งรกราก การกระจายตัวในแต่ละภูมิภาค บทบาทกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทย เพื่อย้ำความเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองไทย ปัญหาข้อจำกัดการเข้าถึงสิทธิต่างๆ

พร้อมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายเพื่อให้ฝ่ายนโยบายการเมืองทุกพรรคได้เห็นถึงความสำคัญของนโยบายนี้ และร่วมสนับสนุนผลักดันร่างกฎหมายชาติพันธุ์ ซึ่งนำไปสู่การผลักดันและรับหลักการกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการเสนอร่างกฎหมายจากภาคส่วนต่างๆ ทั้ง รัฐบาล พรรคการเมือง ภาคประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง รวม 5 ฉบับ

หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนให้ไปถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย คือการใช้กลยุทธ์รวบรวมข้อมูลแบบ ‘มือหนึ่ง’ และ ‘เกาะติด’ กระบวนการนิติบัญญัติอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการวิเคราะห์นโยบายของพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อผลักดันให้พรรคการเมืองอื่นๆ ให้ความสำคัญกับนโยบายเกี่ยวกับกลุ่มนี้ด้วย

“เราติดตามความเคลื่อนไหวทางนโยบายและกฎหมาย โดยเข้าไปเกาะติดการประชุมของคณะกรรมการฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรายละเอียด แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจว่า ประเด็นกฎหมายชาติพันธุ์ มีหมวดหมู่ใดที่กรรมการเห็นพ้อง หรือมีความเห็นต่างและยังเป็นข้อกังวลอยู่บ้าง หลักการใด มาตราใดที่เป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายกลุ่มชาติพันธุ์และสังคมโดยรวมจะได้ประโยชน์จากกฎหมายนี้อย่างไร เราถือว่าเป็นผู้สร้างเนื้อหาข่าวที่เป็นชุดข้อมูลมือหนึ่งที่มาจากแหล่งข่าวโดยตรง” ทศนีย์ ประกอบบุญ ผู้สื่อข่าวที่ติดตามนโยบายการแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์กล่าวถึงกลยุทธ์การทำงาน

ข้อมูล ‘มือนึง’ เหล่านี้ได้กลายเป็นวัตถุดิบ
สำคัญในการวิเคราะห์และผลิตเนื้อหาที่น่าเชื่อถือ ซึ่ง
ต่อมาฝ่ายนิติบัญญัติได้นำไปใช้อ้างอิงในการพิจารณา

ร่างกฎหมายคุ้มครองชาติพันธุ์ ขึ้นงานสื่อสารที่สร้าง
ผลกระทบสูงและเข้าถึงง่าย และถูกหยิบไปอ้างอิงได้
อย่างน่าเชื่อถือ ตัวอย่างเช่น

- **Data Visualization** เช่น ชาติพันธุ์คือใคร ทำไมต้องคุ้มครอง คือการเปลี่ยน
ข้อมูลนามธรรมให้เป็นภาพที่จับต้องได้ โดยจัดทำแผนภาพแสดงความหลากหลาย
ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย เพื่อสร้างการรับรู้และทำให้สังคมเห็น
ภาพความงดงามของสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีถึง 60 ชาติพันธุ์ และ 6.1 ล้านคน

Data Viz ‘ชาติพันธุ์คือใครทำไมต้องคุ้มครอง’
ที่ถูกนำไปใช้อ้างอิงประกอบการขับเคลื่อนกฎหมาย

- **Infographic Timeline** สรุปลำไทม์ไลน์และประเด็นข้อพิพาทเชิงพื้นที่ที่ซับซ้อน
เช่น กรณีบางกลอย-ใจแผ่นดิน, ชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ปักหมุดตัวตน บนแผ่นดิน
สยาม...จนวันนี้สิทธิอยู่ที่ไหน, ย้อนรอยปัญหาสิทธิที่ดินทำกิน ชุมชนไทดำ กลุ่มน้ำ
ตาปี, นานาชาติใช้อะไร? ปกป้องคุ้มครอง ‘ชาติพันธุ์ - ชนเผ่าพื้นเมือง’,
คุ้มครองคน = คุ้มครองธรรมชาติ ‘พื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตชาติพันธุ์’ เครื่องมือ
สำคัญ ประโยชน์ วิน-วิน โดยให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ช่วยให้สาธารณชน
สามารถติดตามสถานการณ์ได้อย่างมีข้อมูลรอบด้าน

ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม...

กฎหมายคุ้มครองชาติพันธุ์และความท้าทายที่ยังคงอยู่

การทำงานอย่างต่อเนื่องและมีแผนงานเป็นระบบ นำมาซึ่งผลลัพธ์ที่จับต้องได้ ทั้งในมิตินโยบายและสังคม ในด้านกฎหมาย ร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 5 ร่าง ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาทุกวาระ ได้ชื่อว่า ‘พ.ร.บ. คุ้มครองและ

ส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568’ มีผลบังคับใช้วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2568 เป็นต้นไป ถือเป็น ‘ความก้าวหน้าครั้งประวัติศาสตร์’ ในการรับรองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย

“เนื้อหาและข้อมูลเชิงลึกจาก The Active ถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) และสมาชิกวุฒิสภา (สว.) นำไปใช้อ้างอิงในการอภิปรายในสภา และในวันที่ สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาผ่านร่างกฎหมายตามที่สว.แก้ไข ได้กล่าวขอบคุณไทยพีบีเอส ที่ได้เกาะติดนำเสนอข่าวนี้อย่างต่อเนื่อง”

● ทศนีย์ ประกอบบุญ
ผู้สื่อข่าวที่ติดตามนโยบายการแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์

ผลลัพธ์ทางสังคมและการปฏิบัติ

การปรับแนวคิดของรัฐ การทำงานของ Policy Watch กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานของหน่วยงานรัฐ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เริ่มเปลี่ยนมุมมองจากแบบ ‘สงเคราะห์’ สู่ ‘การส่งเสริมศักยภาพและพัฒนา’ โดยดึงกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาร่วมกำหนดนโยบายมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การร่วมออกแบบแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต

การสร้างการเข้าใจในสังคม ชื่นงานสื่อสาร เช่น Data Visualization ถูกนำไปใช้เป็นสื่อการสอนในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นพื้นที่กลางในการสนทนา เปิดโอกาสให้เกิดการถกเถียงอย่าง

สร้างสรรค์ ช่วยลดอคติ และสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่มีมุมมองแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความสำเร็จในการผลักดันกฎหมาย แต่ภารกิจของทีมงานยังไม่เสร็จสิ้น การผลักดันให้กฎหมายคุ้มครองชาติพันธุ์นำไปสู่การปฏิบัติยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น นโยบายของแต่ละกระทรวงมีความคิดเห็นที่ต่างกัน และมีมิติที่ขัดแย้งกันอยู่ ตลอดจนความไม่ต่อเนื่องของการเมือง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลส่งผลให้นโยบายต่างๆ หายไป ขาดความต่อเนื่อง หรือต้องเริ่มต้นใหม่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของสื่อสาธารณะที่จะต้องทำงานขับเคลื่อนนโยบายเพื่อให้มีการนำกฎหมายไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

กรณีศึกษาที่ 3

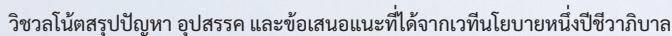
การตายดี จากปรับทัศนคติส่วนตัว สู่สิทธิและระบบที่รองรับการตายดี

งานสื่อสาร ‘การตายดี’ หรือ ‘สิทธิการตายอย่างสงบ’ มีจุดเริ่มต้นจากการทำงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง (Palliative Care) และทำงานร่วมกับเครือข่าย เช่น เครือข่ายพุทธิกา (มูลนิธิเครือข่ายพุทธิกาในปัจจุบัน) และงานข่าวเกี่ยวกับวาระสุดท้ายของชีวิตของบุคคลสำคัญ โดยงานชิ้นแรกๆ ที่ไทยพีบีเอสทำและจุดประเด็นการตายดีให้เป็นกระแสสังคมคือข่าว

การมรณภาพของหลวงพ่อดำเขียน สุวัณโณ ในปี พ.ศ. 2557

นอกจากนี้ยังเสนอข่าวเกี่ยวกับนโยบายแสดงเจตนาล่วงหน้าเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล หรือการปฏิเสธการรักษาในระยะสุดท้าย ตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ มาตรา 12 ซึ่งเป็นรากฐานของสิทธิการตายดีในไทย

16/12/2568 9:08:54

ผลลัพธ์สำคัญ...จากการปรับทัศนคติส่วนตัว สู่การแก้ไขปัญหาโครงสร้าง

ปณยาภา ศรีศิริพันธ์ Transmedia Journalist
ที่ติดตามประเด็นตายได้อย่างใกล้ชิดบอกว่า เป้าหมาย
ของการสื่อสารประเด็น ‘ตายดี’ มีทั้งในระดับบุคคลคือ
การปรับทัศนคติส่วนบุคคลและการสร้างความรู้ความ
เข้าใจเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วยระยะสุดท้าย หรือการดูแล
แบบประคับประคอง เพื่อให้สังคมเห็นว่าการตายดี
เป็นเรื่องใกล้ตัว และเป้าหมายเชิงโครงสร้างและ

นโยบาย คือการแก้ไขปัญหในระบบสาธารณสุข
โดยเฉพาะปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น การขาดแคลน
แพทย์ด้านการดูแลประคับประคอง ซึ่งส่งผลให้คนไข้
เข้าไม่ถึงบริการ และโครงสร้างการเงินของโรงพยาบาล
ที่ไม่เอื้อต่อการปล่อยให้คนไข้ตายดี เนื่องจากการยื้อ
ชีวิตจะทำให้โรงพยาบาลมีรายได้มากกว่า (incentive)

บทบาทผู้แปลสาร และการกำหนดวาระ

ทีมงานตายดีบอกว่า การตายดีเป็นประเด็น
ที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความรู้เฉพาะทาง บทบาท
หลักของสื่อสารสาธารณะคือการเป็น ‘ผู้แปลสาร’ โดย
ทำงานอย่างใกล้ชิดกับเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานและ
ภาควิชาการ เพื่อเปลี่ยนองค์ความรู้และข้อมูลดิบให้
กลายเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ทรงพลัง ที่ภาคีเครือข่าย
สามารถนำไปใช้ขับเคลื่อนประเด็นต่อกับผู้กำหนด
นโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“การใช้คำว่า ‘ตายดี’ แทนที่ภาษา
ทางนโยบายที่ซับซ้อน เช่น พ.ร.บ.
สุขภาพแห่งชาติ มาตรา 12 ที่ว่า
ด้วยการปฏิเสธการรักษาในระยะ
สุดท้าย ถือเป็นเครื่องมือที่ทำให้
ประเด็นนี้ถูกกล่าวถึงและเข้าถึง
สาธารณะชนได้มากขึ้น”

● ปณยาภา ศรีศิริพันธ์
Transmedia Journalist

จาก ‘การุณยฆาต’ สู่การดูแลแบบประคับประคอง

เมื่อสังคมไทยสนใจเรื่อง ‘การุณยฆาต’
(Euthanasia) เป็นวงกว้าง ทีมงานจึงใช้ ‘การุณยฆาต’
เป็นจุดดึงดูดความสนใจของสาธารณะ โดยมีเป้าหมาย
หลักคือการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลแบบ
ประคับประคองและโยงกลับไปยังรากของปัญหาจริงๆ
ว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่การมีกฎหมายการุณยฆาต แต่อยู่
ที่ความอ่อนแอของระบบการดูแลแบบประคับประคอง

ของประเทศไทย ที่ขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางด้าน
ประคับประคอง

“การที่ผู้คนในสังคมเริ่มเข้าใจว่า พวกเขา
ต้องการการดูแลแบบประคับประคองมากกว่าการุณย-
ฆาต ถือเป็นผลลัพธ์ของการใช้เนื้อหาเป็นเครื่องมือ
ในการปรับจุดเน้นของเรื่องเล่า” ปณยาภา สรุปร

ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและนโยบาย

■ การเปลี่ยนทิศทางการสนทนาในสังคม

เปลี่ยนทิศทางของบทสนทนาในสังคมที่มุ่งไปที่ประเด็น ‘การรณรงค์’ สู่ความเข้าใจในความสำคัญของระบบการดูแลแบบประคับประคองที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานที่จำเป็นและเป็นทางออกที่ตอบโจทย์การตายดีของคนส่วนใหญ่ได้มากกว่าการรณรงค์

■ สร้างเครื่องมือสื่อสารสำหรับภาคีเครือข่าย

ทีมงานเปลี่ยนข้อมูลดิบของภาคีเครือข่ายให้กลายเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ทรงพลัง เครือข่ายภาคประชาสังคมนำชิ้นงานต่างๆ เช่น Data Visualization และบทความวิเคราะห์ ไปใช้สื่อสารต่อกับผู้มีส่วนได้เสียเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกิดการนำไปใช้ในวงวิชาการและวิชาชีพ)

■ การผลักดันกฎหมาย ‘สิทธิการลาไปบอกลา’

ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมในเชิงกฎหมายคือการเป็นจุดเริ่มต้นระดมความเห็น ‘กฎหมายสิทธิการลาไปบอกลา’ จนภาคีเครือข่ายนำไปยกระดับเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรได้สำเร็จ (ผ่านญัตติวาระ 1 เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2568) ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญในการเปลี่ยนประเด็นทางสังคมให้กลายเป็นนโยบายที่จับต้องได้จริง

กรณีศึกษาการตายดีแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสื่อในการทำหน้าที่เป็น ผู้แปลสารและกำหนดวาระสาธารณะ ในประเด็นที่ละเอียดอ่อนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับทัศนคติและนโยบาย

บทส่งท้าย 3 กรณีศึกษา สื่อสารสาธารณะ...พลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง

กรณีศึกษาทั้ง 3 ประเด็น — ภัยพิบัติ ชาติพันธุ์ และการตายดี — สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารเชิงนโยบายสามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่ทรงพลัง ศูนย์สื่อสารวาระฯ ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ ‘สะท้อน’ ความจริง แต่ได้ก้าวข้ามบทบาทแบบเดิมเพื่อ ‘สร้าง’ ความจริงเชิงนโยบายผ่านการเป็นผู้สร้างพื้นที่กลาง ผู้แปลสารที่ซับซ้อน และผู้เกาะติดกระบวนการอย่างเป็นระบบ การทำงานนี้เป็นหลักฐานยืนยันว่า เมื่อสื่อสารสาธารณะผสมผสานพลังกับองค์ความรู้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงเชิงกฎหมายและโครงสร้างสังคมก็สามารถเกิดขึ้นได้

ความท้าทายและอนาคต Policy Watch: โจทย์ที่ยังต้องไปต่อ

การสื่อสารนโยบายสาธารณะในรูปแบบของ Policy Watch กำลังก้าวข้ามกรอบเดิมของสื่อในไทย โดยทำให้นโยบายสาธารณะที่เคยเป็นเรื่องไกลตัวกลายเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวมากขึ้น 'ติดตามได้ ตรวจสอบได้ และพูดคุยได้ในชีวิตประจำวัน'

การที่สังคมเริ่มถามหา 'ความคืบหน้าของนโยบาย' คือสัญญาณว่าพื้นที่สาธารณะไทยกำลังก้าวข้ามวัฒนธรรมแบบเก่าที่นโยบายมีชีวิตอยู่เพียงช่วงเลือกตั้ง ไปสู่การสร้างพื้นที่ที่ตรวจสอบและร่วมออกแบบการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

แต่การเติบโตของ Policy Watch ก็ทำให้เห็นความท้าทาย 2 มิติสำคัญ ได้แก่ 'ความท้าทายเชิงสถาบัน' และ 'ความท้าทายเชิงบรรทัดฐาน' ที่สังคมไทยต้องเผชิญ หากต้องการสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารนโยบายที่เป็นประชาธิปไตยและยั่งยืนกว่าเดิม

ความท้าทายเชิงสถาบัน: การเชื่อมต่อ/นโยบายที่ยังไม่เป็นระบบ

แม้ Policy Watch จะเปิดพื้นที่ใหม่ให้สื่อสาธารณะขยับจากการรายงานข่าวสู่การติดตามและสร้างวงสนทนา นโยบาย แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับผู้กำหนดนโยบายในไทยยังคงถูกจำกัดด้วยโครงสร้างแบบรวมศูนย์และวัฒนธรรมลำดับชั้น

- ผู้กำหนดนโยบายบางส่วนมองสื่อเป็น ‘ความเสี่ยง’ ต่อการควบคุมสาร
- ความเป็นกลางและอิสระของไทยพีบีเอสทำให้มี ‘ระยะห่างสถาบัน’ ที่ช่วยคงความน่าเชื่อถือ แต่ก็ทำให้การประสานงานกับรัฐยากขึ้น
- ในต่างประเทศ บางสังคมมีระบบความสัมพันธ์สื่อ-พรรคการเมืองที่ช่วยให้สื่อเชื่อมโยงกับกระบวนการนโยบายได้ง่ายกว่า ซึ่งไทยยังไม่มี

ดังนั้น ความร่วมมือเชิงประเพณี เช่น การจัดจรรยาบรรณประจำ การทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนข้อมูล และการสร้างเครือข่ายนักข่าว-นักนโยบาย จึงเป็นโจทย์สำคัญของระยะต่อไป เพื่อให้เกิดการเชื่อมรัฐ-สังคม-สื่อที่ตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่ลดทอนความเป็นอิสระของสื่อ

บรรทัดฐานสื่อ: ระหว่าง ‘กระจก’ และ ‘ตะเกียง’

Policy Watch ทำให้เกิดคำถามสำคัญในแวดวงสื่อว่า ‘สื่อควรเป็นเพียงผู้สะท้อนข้อเท็จจริง หรือควรร่วมส่องทางสังคม?’

แนวคิดแบบ ‘กระจก’ เน้นกลาง ไม่ผลักดัน

แนวคิดแบบ ‘ตะเกียง’ เน้นส่องทาง กระตุ้นการถกเถียงและการเปลี่ยนแปลง

Policy Watch อยู่กึ่งกลางระหว่างสองเส้นนี้

Policy Watch ไม่ใช่สื่อข่าวทั่วไป แต่ก็ไม่ใช่องค์กรณรงค์

Policy Watch คือ ‘พื้นที่สาธารณะด้านนโยบาย’ ที่ทำหน้าที่ทั้งติดตาม วิเคราะห์ และสร้างเวทีปรึกษาหารือแบบร่วมออกแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มใหม่ของสื่อสาธารณะทั่วโลกที่พยายามทำหน้าที่เสริมสร้างประชาธิปไตย ไม่ใช่เพียงรายงานข่าว

ทำอย่างไรให้ Policy Watch ‘ฝังตัว’ อยู่ในระบบนโยบายไทย

ความท้าทายระยะต่อไปไม่ใช่เพียงการผลิตเนื้อหาให้ดีขึ้น แต่คือการทำให้ Policy Watch

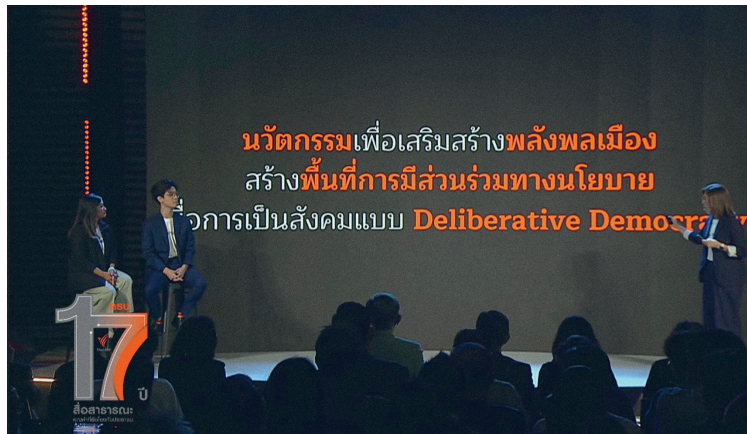
- มีสถานะเชิงสถาบัน (Institutionalized)
- มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย (Policy relevance)
- และเป็นพื้นที่พูดคุยที่ยั่งยืนระหว่างรัฐ นักวิชาการ และประชาชน (Deliberative space)

สิ่งที่ต้องพัฒนา ได้แก่

- ระบบติดตามผลของข้อเสนอจากเวที Policy Forum เพื่อให้ข้อเสนอไม่สูญหาย หลังจบงาน
- ยกระดับงานวิเคราะห์เชิงลึกและทันต่อประเด็นใหม่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้ ผู้กำหนดนโยบายใช้งานได้จริง
- ใช้การสื่อสารแบบหลายช่องทางเพื่อทำให้นโยบายเข้าใจง่าย เข้าถึงได้ และ น่าติดตาม
- ขยายฐานเครือข่ายประชาชนและผู้เชี่ยวชาญให้เป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้ Policy Watch เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง

บทส่งท้าย

Policy Watch: การทดลองประชาธิปไตยในโลกสื่อ

Policy Watch ไม่ได้เป็นเพียงแพลตฟอร์มติดตามนโยบาย แต่ได้เริ่มขยับบทบาทของ ‘สื่อสาธารณะ’ ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างประชาธิปไตยร่วมสมัยของไทย

Policy Watch ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารนโยบายสาธารณะไม่ใช่แค่การทำข่าว แต่คือการสร้าง ‘โครงสร้างพื้นฐานประชาธิปไตย’ ที่ทำให้นโยบายเป็นเรื่องของทุกคน

อย่างไรก็ดี การเดินทางของ Policy Watch จะต้องเผชิญทั้งอำนาจเดิม วัฒนธรรมทางการเมือง และข้อคาดหวังของสังคมที่หลากหลาย ซึ่งทั้งหมดคือความท้าทาย และก็เป็นพลังที่ผลักดันให้ Policy Watch เติบโต

ในที่สุด Policy Watch ไม่ได้ตั้งคำถามเพียงว่า

นโยบายเดินมาถึงไหนแล้ว?

แต่ยังตั้งคำถามที่ใหญ่กว่า

สังคมไทยต้องการสื่อแบบไหน?

นโยบายสาธารณะแบบใด?

และประชาธิปไตยแบบไหนที่อยากเห็นในอนาคต?

คำถามเหล่านี้ไม่ใช่ของ Policy Watch และไทยพีบีเอสเพียงฝ่ายเดียว แต่คือ ‘คำถามร่วม’ ของสังคมไทยทั้งหมด 📡

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

Jenkins, H. (2006).

Convergence Culture: Where Old and New Media Collide. New York: New York University Press.

Lawlor, A. (2018).

Media And Public Policy. In L. Dobuzinskis & M. Howlett (Eds.), Policy Analysis in Canada (pp. 351–368). Bristol: Policy Press.

Mazzoleni, G., & Schulz, W. (1999).

‘Mediatization’ of Politics: A Challenge for Democracy? Political Communication, 16(3), 247–261.

McCombs, M. (2004).

Setting the Agenda: The Mass Media and Public Opinion. Malden, MA: Blackwell Publishing.

Policy Watch. (2566).

Policy Watch สะพานเชื่อม นโยบาย-สาธารณะ เพื่อการมีส่วนร่วม. <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/government-162>

Policy Watch. (2568)

ประชาธิปไตยในนโยบายสาธารณะ: บทบาทใหม่ Thai PBS ในการพัฒนาแพลตฟอร์ม Policy Watch. <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/government-219>

Soroka, S., Farnsworth, S., Lawlor, A., & Young, S. (2012).

Mass Media and Policy-Making. In E. Araral et al. (Eds.), Routledge Handbook of Public Policy (pp. 204–214). London: Routledge.

Strömbäck, J., & Esser, F. (2014).

Mediatization of Politics: Towards a Theoretical Framework. In F. Esser & J. Strömbäck (Eds.), Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies (pp. 3–28). New York: Palgrave Macmillan.

Tangkitvanich, S. (2008).

The Creation of Thai Public Broadcasting Service: Thailand’s First Public Television Station. TDRI Quarterly Review, 23(2), 3–8.

The Standard. (2567).

กว่าจะเป็น ‘Policy Watch’ แพลตฟอร์มเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง ‘นโยบาย’ และ ‘สาธารณะ’<https://thestandard.co/policy-watch-platform/>

Ungsuchaval, T. (2025).

Unpacking the Dynamics of Public Policy in Thailand: From Centralization to Innovation. In O. Poocharoen, P. Boossabong, & P. Chamchong (Eds.), Handbook of public policy in Asia (pp. 414–433). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Ungsuchaval, T., & Waewweerakoupt, N. (2025, July 3).

Democratizing the Policy Process Through Media Innovation: Policy Watch and the Future of Policy Communication in Thailand. Paper presented at the 7th International Conference on Public Policy (ICPP7), Bangkok, Thailand. <https://www.ippapublicpolicy.org/file/paper/6865c09e1d4de.pdf>

ธีรพัฒน์ อังศุขवाल และคณะ. (2567).

การศึกษาแพลตฟอร์มและพัฒนาตัวแบบการสื่อสารและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ [รายงานผลการศึกษานับสมบูรณ์]. เสนอต่อองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.).

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

